

AZ EU ALAPJOGI CHARTÁJÁNAK ALKALMAZÁSA ENERGIA ÉS KLÍMA ÜGYEKBEN

Magyarországi helyzetjelentés

Justice and Environment 2025

TARTALOM

TARTALOM	2
1. Bevezetés.....	4
2. A magyar klíma tervezés számára legfontosabb két európai klíma-energia jogi jogszabály és az Alapjogi Charta idevágó rendelkezései.....	5
a. Európai Klímarendelet.....	5
b. Az energiaunió és az éghajlat-politika igazgatásáról szóló rendelet	7
ba) A Rendelet legfontosabb tartalmi elemei a klíma és energiatervekre vonatkozóan	9
bb) A tervek irányítási eszközei.....	10
bc) A klíma- és energia tervezés összefüggése egyes rokon területekkel, igazgatási ágazatokkal.....	11
bd) Ellenőrzés és számonkérés	13
be) Közösségi részvétel	15
c. Alapjogi Charta.....	16
3. A Klímarendeletet és az Irányítási Rendeletet végrehajtó magyar jogszabályok és tervek	19
4. A két klímarendelet végrehajtásának összhangja az Alapjogi Charta rendelkezéseivel	24
5. Az európai klímajog szabályaival kapcsolatos magyarországi, illetve európai bírósági gyakorlat.....	25
6. Következtetések és javaslatok.....	30
A REPowerEU implementációja Magyarországon.....	33
az EU Alapjogi Chartájában foglalt egyes jogokra tekintettel.....	33
- kutatási anyag -	33
1. Az alapvető jogokra és a környezetvédelemre/klímavédelemre vonatkozó nemzeti jogi keret általános bemutatása	33
2. A REPowerEU hazai implementációja	36
3. Releváns jogszabályok és stratégiai dokumentumok.....	38
4. Mutassa be, hogy a felsorolt dokumentumok figyelembe veszik-e az EU Alapjogi Chartájának 37 cikkét.....	43

4.1. A magyar REPowerEU Fejezet az alábbi intézkedés/reform végrehajtása során rendeli érvényesíteni a környezetvédelmi, természetvédelmi érdekeket:	43
4.2. Hálózatfejlesztés és új termelői kapacitások létesítése	46
4.3. Energiahatékonyság	52
4.4. Geotermia	53
4.5. Hidrogén és egyéb gázok	54
4.6. Zöld készségek	55
5. Ha a felsorolt jogszabályok/politikák nem egyeztethetők össze a Charta 37. cikkében foglalt elvvel, fejtse ki véleményét arról, hogy hogyan lehetne orvosolni ezt a hiányosságot (pl. jogalkotási, közigazgatási, peres vagy egyéb intézkedésekkel).	55
6. Kérjük, adjon példákat arra vonatkozóan, hogy a kiválasztott nemzeti éghajlat- és energiapolitikák és jogszabályok hogyan tartják tiszteletben (vagy nem tartják tiszteletben) a Chartában foglalt egyéb anyagi és eljárási jogokat (35. cikk az egészségvédelem , 41. cikk a megfelelő ügyintézéshez való jog , 42. cikk a dokumentumokhoz való hozzáférés joga , és a 47.cikk a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog). ..	57
7. Nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely a fenti pontok szempontjából hivatkozik a Chartában foglalt jogokra.	58
8. A fenti megállapítások alapján következtetések és ajánlások a Charta nemzeti szintű jogi és politikai alkalmazásával kapcsolatos további lépésekre vonatkozóan az energia és az éghajlatváltozás területén.	59

Szerzők: dr. Berki Zsuzsanna
Dr. Fülöp Sándor
dr. Gajdics Ágnes

1. Bevezetés

Ennek a tanulmánynak az a célja, hogy a magyarországi civil szervezetek és más érdekelték számára bemutassa a klímavédelem és az emberi jogok legfontosabb európai szabályait avégett, hogy hatékonyabban tudjanak fellépni ilyen ügyekben az európai és hazai szinten egyaránt. Megvizsgáljuk ezeknek a rendeleteknek és irányelveknek a magyarországi végrehajtását, azt, hogy mennyire szervesen illeszkednek a jogrendszerünkbe, illetőleg, hogy milyen jogi eszközök állnak a rendelkezésünkre abban az esetben, ha az európai és a nemzeti szint között jelentős eltérések vannak. Az elemzés kitér a bírósági gyakorlatra mind az Európai Unió Bírósága, mind pedig a hazai bíróságok tekintetében.

Az európai klímajog legfontosabb elemei: az Európai Klímarendelet , az energiaunió és az éghajlat-politika igazgatásáról szóló rendelet , a Kibocsátási Jogok Kereskedelméről (ETS) szóló irányelv , az ún CBAM Rendelet, ami az importárúk karbonintenzitását kiegyensúlyozó piaci mechanizmusokat vezette be , az ún LULUCF Rendelet a földhasználathoz, a földhasználat-változtatáshoz és az erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó üvegházhatásúgáz kibocsátás és -elnyelés szabályairól, az ún. ESR Rendelet a Párizsi Megállapodásban vállalt kötelezettségek közös teljesítéséről, az ún. RED II. És RED III. Irányelvek a megújuló energiákról, az Energiahatékonysági Irányelv (EED) , az Unió elektromos áram piacát szabályozó rendelet és irányelv , az ún. EUDR Rendelet az erdőirtáshoz és erdőpusztításhoz kapcsolható áruk európai piacának a szabályozásáról, valamint az ún. REPowerEU Terv .

Ennek az intézkedés és szabály rendszernek a központi eleme a klíma és energia ügy szakpolitikai tervezése, aminek részletes európai szintű szabályai meghatározzák és számon is kéri a tagállamok ezekkel párhuzamos terveit. A jelen tanulmányban ennek megfelelően Európai Klímarendelethez és az energiaunió és az éghajlat-politika igazgatásáról szóló rendelethez, valamint a REPower Tervre és azok hazai végrehajtására összpontosítunk. Különös jelentőséget ad ezeknek a terveknek, hogy a kelet-közép európai jogfejlődésben, különösen a környezetvédelmi jog terén az ún. puha jog (soft law), a tervek, programok, ágazati stratégiák és szakpolitikák végrehajtása általában nem megfelelő. Ennek jogszociológiai, történeti gyökerei nyilvánvalóan az annak idején "szocialista tervgazdálkodásnak" hívott gazdasági-politikai rendszerig vezetnek vissza, aholis a politikai célkitűzésekből kiindulva elkészített terveket senki sem vette komolyan és persze közmegegyezés-szerűen nem is hajtották végre. Mindenesetre a régiónk és Magyarország meglehetősen lassan tud ezen a beidegződésen változtatni. Ráadásul a környezetvédelmi tervezésben, a speciális szakpolitikai ismereteik, adataik révén és persze hatalmas gazdasági-politikai súlyuk miatt éppen a

környezetszennyező nagyvállalatok és lobby csoportok foglalják el a vezető szerepet. Ők finanszírozzák a tervezés alapjául szolgáló tudományos munkát is, amire a kormányok a közvetlen gazdasági érdekcsoportokkal folytatott konzultáción kívül még egyáltalán támaszkodhatnak. Ezzel a kör bezárult. A jól hangzó tervekben súlyos kompromisszumok vannak, a klíma és energia célok tiszteletreméltóak, de a tényleges végrehajtásukra kevés az esély. Az egyetlen halvány reménysugárt a tervezési folyamatban és a tervek végrehajtásában, ellenőrzésében szintén részvételi jogokat kapott civil társadalom jelentheti. Ők azonban hiába elfogulatlanok és hiába látják tisztán a tervek valódi céljait és tétjeit, nagyon komoly hátrányban vannak mind finansiális, mind szakmai téren. A következő szakmai-jogi áttekintés éppen azt a célt kívánja szolgálni, hogy minél több magyar környezetvédelmi szervezet és a környezetért, a gyermekei jövőjéért aggódó polgár legyen tisztában azokkal az alapvető európai környezetvédelmi jogi szabályokkal, amelyek a klíma és energia ügyi tervezést meghatározzák és lehetővé teszik a tervek végrehajtásának az ellenőrzését, a végrehajtás elmulasztása esetén pedig a megfelelő korrekciókat.

2. A magyar klíma tervezés számára legfontosabb két európai klíma-energia jogi jogszabály és az Alapjogi Charta idevágó rendelkezései

A. EURÓPAI KLÍMARENDELET

(a legfontosabb kibocsátás csökkentési célok) Az Európai Tanács 2021-ben jóváhagyta az Európai Klímarendeletet a Párizsi Megállapodás és az Európai zöld megállapodás végrehajtásának egyik fontos elemét. Kötelező uniós célkitűzésként előírja, hogy a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátás az Unió területén és gazdaságának egészében 2030-ig legalább 55 %-kal csökkenjen az 1990-es szinthez képest. A távolabbi célokat három lépcsőben fogalmazza meg. Ki kell dolgozni egy 2040-re teljesítendő uniós éghajlat-politikai célértéket, 2050-re az Unióban el kell érni a klímasemlegességet, azaz azt, hogy egyensúly legyen az egész Unió üvegházhatásúgáz kibocsátásai és azok elnyelése között, ezt követően pedig negatív kibocsátásokat kell majd elérni.

(a szénelnyelés fokozása) A kibocsátás csökkentése mellett a klímacélok elérésének másik oldala az üvegházhatású gázokat elnyelő zöldfelületek fejlesztése. Az EU területén a nettó elnyelésnek a 2030-ra teljesítendő uniós éghajlat-politikai célértékhez való hozzájárulását 225 millió tonna szén-dioxid-egyenértékre kell felfejleszteni. Az Unió szénelnyelésének a 2050-ig teljesítendő klímasemlegességi célkitűzés elérésével összhangban történő fokozása érdekében az Unió azonban arra törekszik, hogy 2030-ban lehetőség szerint még ennél is nagyobb nettó szénelnyelési mértéket érjen el. Az ezeket a célokat szolgáló stratégiákat nem csak a környezetvédelem terén, hanem az összes releváns társadalmi és gazdasági szektorban alkalmazni kell az integráció elvének megfelelően.

(alkalmazkodási célok) Mindamelllett, a már most is elkerülhetetlen klímaváltozás hatásaihoz hatékony alkalmazkodási intézkedésekre is szükség van. Ezek megvalósítása során különös figyelmet kell szentelni azokra társadalmi rétegekre és gazdasági szektorokra, amelyek a leginkább sérülékenyek. Ez a kérdés szorosan kapcsolódik az energiaszegénységhez, amit az Irányítási Rendelet kapcsán a következő pontban fejtünk ki.

(tudományos háttér, a klímaváltozással kapcsolatos megbízható információk) Az EU klímapolitikájának alakítása során támaszkodik a kormányközi klímavédelmi és biodiverzitás védelmi testületek (IPCC és az IPBES) eredményeire és ajánlásaira, valamint az Európai Klímaváltozási Tanácsadó Testület munkájára. A Bizottság az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás európai platformja (CLIMATE-ADAPT) keretében létrehozta az Európai Éghajlat- és Egészségvédelmi Megfigyelőközpontot az éghajlatváltozás okozta egészségügyi veszélyek jobb megértése, előrejelzése és minimalizálása érdekében .

(alapelvek) Az Unió és a tagállamok intézkedéseit az Európai Unió működéséről szóló szerződésben rögzített elővigyázatosság elvének és „a szennyező fizet” elvnek kell vezérelnie, és figyelembe kell venni az energiaunió által megfogalmazott, az energiahatékonyság elsődlegességének elvét, valamint az európai zöld megállapodás „ne árts” elvét .

Az elővigyázatosság (és az integráció elvét is) alapvetően a hatásvizsgálati típusú eljárások biztosítják. Ezzel összhangban a többéves pénzügyi keret alapján létrehozott EUs támogatási programok szabály szerint előírják a pályázók által benyújtott projektek átvilágítását az éghajlattal szembeni sebezhetőségre és kockázatokra vonatkozóan. Ez hozzájárul ahhoz, hogy az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatok, valamint az éghajlatváltozással kapcsolatos sebezhetőségi és alkalmazkodási értékelések beépüljenek az uniós költségvetés keretében hozott beruházási és tervezési döntésekbe .

(a végrehajtás ellenőrzése) Az Európai Bizottság minden 5 évben értékeli a nemzeti szintű intézkedéseket és amennyiben azok nem eléggé hatékonyak, megfelelő javaslatokat fogalmaz

meg a Tagállamok számára. Az időarányos célok teljesítésének ellenőrzésében jelentős szerepe lesz az Európai Környezetvédelmi Ügynökségnek és az európai környezeti információs és megfigyelőhálózatnak. A klímacélok eléréséről az értékelés és visszajelzés a tagállamok benyújtott tervei és átfogó hatásvizsgálat alapján történik és az eredményeket a Bizottság időről időre közzéteszi. A témáról részletesebben az Irányítási Rendelet szól.

(a közösségi részvétel kérdései) Mivel a polgárok és a közösségek jelentős szerepet játszanak a klímasemlegesség irányába történő átalakulás motorjaként, egy inkluzív és hozzáférhető folyamat részeként minden szinten, többek között a nemzeti, regionális és nemzeti tervezési folyamatokban ösztönözni kell és elő kell segíteni a nyilvánosság és a társadalom éghajlat-politikai fellépésbe való intenzív bevonását. A Klímarendelet külön nevesíti a szociális partnereket, a tudományos köröket, az üzleti világot, a polgárokat személyenként és a civil társadalmat, amin a polgárok által léterhozott formális és informális szervezeteket kell érteni. A Bizottság valamennyi megfelelő eszközt - köztük az európai éghajlati paktumot is - felhasznál arra, hogy bevonja a polgárokat, a szociális partnereket és az érdekelt feleket, és előmozdítsa az éghajlatváltozásról és annak társadalmi és a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos vonatkozásairól szóló párbeszédet, valamint az ezekre vonatkozó tudományosan megalapozott információk terjesztését.

Nyilvánvalóan a bevezetőben említett gazdasági csoportok túlzott befolyását tükrözik ezek a rendelkezések. Értékelésükkor figyelemmel kell lenni a környezetvédelmi ügyekben a közösségi részvétel szabályainak azt az alapvető esély-kiegyensúlyozó jellegét, ami ezeket a jogi eszközöket éppen azok számára biztosítja, akik közvetlen gazdasági-politikai befolyás hiányában hátrányban lennének az érintett környezetszennyező cégekkel és érdekképviselőkkel szemben. Ezt tükrözi az Aarhusi Egyezmény definíciója az érintett nyilvánosságról, amibe a nem civil, hanem alapvetően gazdasági és politikai szervezetek nem tartoznak bele.

B. AZ ENERGIAUNIÓ ÉS AZ ÉGHAJLAT-POLITIKA IGAZGATÁSÁRÓL SZÓLÓ RENDELET

(áttekintés) Az Európai Klímarendeletben megadott általános tervezési kereteket az Irányítási Rendelet számos fontos részletszabállyal egészíti ki. A klímaendelet az európai energiaunió és éghajlat-politika inkluzív, költséghatékony, átlátható és kiszámítható irányításának

mechanizmusait kívánja megalapozni. Az irányítási mechanizmus egy strukturált, ismétlődő párbeszédet jelent a Bizottság és a tagállamok között az integrált nemzeti energia- és klímatervek véglegesítése és azt követő végrehajtása, többek között a regionális együttműködés, valamint a Bizottság megfelelő fellépése tekintetében. Az EU energiauniójának a 2015-ben meghatározott energia stratégiának megfelelően öt dimenziót kell felölelnie:

- energiabiztonság: ennek alapvető feltétele Európa energiaforrásainak diversifikálása, a tagállamok és egyéb résztvevők közötti szolidaritás és kölcsönös bizalom fenntartásával;
- teljes mértékben integrált belső energiapiac: ahol az energia szabad áramlását biztosítják a megfelelő infrastruktúrával és a technikai és szabályozási akadályok elhárításával;
- javuló energiahatékonyság: lehetővé teszi az energiai import visszaszorítását, ugyanakkor a kisebb szennyezőanyag kibocsátást, emellett a gazdasági növekedést és munkahelyek teremtését;
- dekarbonizáció: az EU elkötelezett a Párizsi Egyezmény végrehajtásában és érdekelt abban, hogy a megújuló energiák terén a világ vezető régiója legyen;
- kutatás, innováció és versenyképesség: az EU támogatja az alacsony karbon- és energia intenzitású technológiákat és elsőbbséget biztosít az olyan kutatásoknak, amelyek az energia szektor átalakulása irányába mutatnak.

Ezek a célok csak összehangolt fellépés keretében valósíthatók meg, az uniós, regionális, nemzeti és helyi szintű jogalkotási és nem jogalkotási aktusok (stratégiai döntések) együttes alkalmazásával. Az 5 aspektusra vonatkozó részletes előírásokat az Irányítási Rendelet I. sz. mellékletében szabályozzák.

Az Unió energia-politikai célkitűzéseit úgy kell elérni, hogy közben teljes mértékben tiszteletben tartják a tagállamok azon jogát, hogy szabadon határozzák meg energiamixüket. Az irányítási mechanizmus tehát a nemzeti éghajlatvédelmi programokon és a megújuló energiára és az energiahatékonyságra vonatkozó nemzeti terveken alapul, ugyanakkor az EU vezetői egyetértettek abban is, hogy erősíteni kell a fogyasztók szerepét és jogait, és rendszeresen nyomon kell követni a megfizethető, biztonságos, versenyképes, biztonságos és fenntartható energiarendszerre vonatkozó fő mutatókat, ami a szolgáltatói, beruházói oldal számára is kiszámítható piaci viszonyokat teremt. A tagállami önálló energiapolitikáknak ezeken kívül a tagállamok közötti regionális együttműködést is tartalmazniuk kell. Látható ezekből a rendelkezésekből, hogy az európai és a nemzeti szint között mintegy hatalmi vákuum van, amit jelenleg jórészt a gazdasági érdekek töltenek be. Az európai szabályozás azonban megteremti

annak a lehetőségét is, hogy a klímaváltozás ügyében érdekelt civil szervezetek, lakossági csoportok is hallassák a hangukat, és ahogy látni fogjuk, meg is adja ehhez a megfelelő eszközöket. Anyagi jog, azon belül is alkotmányos, jogértelmezési szinten elsősorban az alapelvekre kell gondolnunk (nem utolsó sorban azért, mert azokat az Európai Unió Bírósága kiterjedten alkalmazza az egyes jogesetek eldöntésében), eljárásjogi oldalról pedig a legfontosabbak a környezeti hatásvizsgálati jellegű jogintézmények. A civilek ezen túlmenően, bár erre utaló konkrét rendelkezés nincs, de nem is tilos, viszont igen célszerűnek látszik, szoros figyelemmel kísérhetik a Klímarendelethez meghatározott célkitűzéseknek az Irányítási Rendelet szerint megfelelő tervek ellenőrzési mechanizmusait.

BA) A RENDELET LEGFONTOSABB TARTALMI ELEMÉI A KLÍMA ÉS ENERGIATERVEKRE VONATKOZÓAN

Az Irányítási Rendelet alapján a Tagállamoknak nemzeti klíma és energia terveket kellett készíteni a 2021 és 2030 közötti időszakra, majd azt követően is minden tíz évre, úgy, hogy a felező 5 években felülvizsgálják azokat. A tervek központi eleme egy hosszú távú (30 éves távlatlal rendelkező) kibocsátás csökkentési stratégia. A tagállami terveknek illeszkednie kell az EU által 2030-ra vállalt, az 1990-es szinthez képest 55%-os csökkentési célhoz, továbbá már most figyelemmel kell lenniük a Párizsi Egyezmény végrehajtása érdekében javasolt 2040-es 90%-os célkitűzésre is.

A tervek megvalósítási folyamatáról, előrehaladásáról a tagállamoknak két évente jelentést kell tenni, először 2023 március 15-ig, majd 2025-ben és így tovább. A jelentésben a Párizsi Egyezményben foglalt célkitűzések megvalósításáról is be kell számolni.

A jelentések alapján egy konzultációs eljárás folyhat a Bizottság és a Tagállamok között, illetőleg az egyes tervek véglegesítése előtt a Tagállamok egymás közötti együttműködését is tisztázni kell. Emellett a Bizottság maga is monitorozza a Tagállamok előrehaladását a tervek megvalósításában és a maga részéről is a meglévő jogi eszközeivel bátorítja a Tagállamok tevékenységének összehangolását.

A Rendelet a mellékleteiben részletesen meghatározza a nemzeti szintű üvegház hatású gáz kibocsátás nyilvántartásokat, valamint azokat a legfontosabb ágazati politikákat, intézkedéseket, illetőleg előrejelzési módszereket, amiket a Tagállamoknak a terveikben alkalmazni kell.

Az Irányítási Rendelet előírja a vonatkozó többi európai uniós klímavonatkozású jogszabály rendelkezéseinek a figyelembe vételét is a tagállami tervekben, így a földhasználatra és erdőszetre vonatkozó (LULUCF) rendeletet, a megújulókra vonatkozó és az energia hatékonyságra vonatkozó különböző részletes szabályozásokat is, amelyeket a bevezetőben az EU klíma- energiajog legfontosabb elemeiként felsoroltunk.

(a Rendelethez kapcsolódó végrehajtási intézkedések) Az Irányítási rendelettel együtt a Bizottság három végrehajtási intézkedést fogadott el: a tagállami jelentéstétel szerkezetére, formai követelményeire , a megújuló energiák pénzügyi támogatási mechanizmusaira , valamint az előrehaladási jelentésekre vonatkozóan.

BB) A TERVEK IRÁNYÍTÁSI ESZKÖZEI

(hatásvizsgálat) A környezeti hatásvizsgálat jogintézménye a modern környezetjog legkorábbi fejleménye, a világban a múlt század hetvenes éveitől, Európában a nyolcvanas évektől kezdett terjedni. Azóta számos rokonterületi ágazat is átvette a hatásvizsgálati logikát, illetőleg a környezetvédelmi jogon belül is osztódni kezdett, különböző célokat szolgál (stratégiai vizsgálat, előzetes vizsgálat, meglévő létesítmények vagy éppen felszámolás alatt álló tevékenységek környezeti hatásvizsgálata stb.). Természetesen a klíma és energiajog is kitermelte a maga hatásvizsgálati jogintézményét. Ebben kölcsönösen vizsgálni kell a tervezett klíma- és energiaügyi intézkedések hatását számos szomszédos ágazatra, illetőleg az ágazatokban tervezett intézkedések hatását a klíma- és energia helyzet alakulására. A hatásvizsgálat egyfelől biztosítja a tervezés átfogó, rendszer szerű megközelítését és integritását, a környezetvédelem alapelveinek, különösen az elővigyázatosság elvének a szem előtt tartását, másfelől a jogintézmény központi eleme a közösségi részvétel, az érdekelt non-profit, nem politikai jellegű szervezetek és csoportok bevonását a tervezési folyamatba.

Az Irányítási Rendelet I. sz. Melléklete szerint minden tagállam köteles a nemzeti szabályaiknak megfelelően megvizsgálni a klíma- és energiajoggal összefüggésben lévő tervezett szakpolitikák és intézkedések hatását az energiarendszerekre, valamint az üvegházhatásúgáz-kibocsátásokra és eltávolításra. Az egyes szakpolitikák közötti (az egy szakpolitikai dimenzióon belüli, meglévő és tervezett szakpolitikák és intézkedések, valamint a különböző dimenziók meglévő és tervezett szakpolitikái és intézkedései közötti) kölcsönhatás értékelése szükséges. Makrogazdasági és a megvalósíthatóság határain belül vizsgálni kell a tervezett szakpolitikák és intézkedések egészségügyi, környezeti, foglalkoztatási, oktatási, készségekre gyakorolt és társadalmi hatását, beleértve az átmeneti aspektusokat is (a

költségek és az elért haszon, valamint a költséghatékonyság tekintetében) legalább a terv által felölelt időszak utolsó évéig.

Minden hatásvizsgálat kulcsmozzanata a tervezett szakpolitikák és intézkedések rendelkezésre álló alternatívái, amelyek esetében reális esély van arra, hogy a nemzeti terv vagy eredményjelentés benyújtása után elfogadják és végrehajtják azokat. Ebből adódóan az előrejelzéseknek nem csak a végrehajtott és elfogadott szakpolitikákat és intézkedéseket kell tartalmazniuk (a meglévő szakpolitikákon és intézkedéseken alapuló előrejelzések), hanem a tervezett szakpolitikákat és intézkedéseket is.

(költség-haszon elemzés) rendszer-összeköttetések kialakításakor fontos elvégezni a költségek és hasznok teljes körű értékelését, beleértve a műszaki, társadalmi-gazdasági és környezeti hatások összességét szerint, továbbá figyelembe kell venni a rendszer-összeköttetések pozitív externáliáit, így például a megújuló energiaforrások integrációját, az ellátás biztonságát és a belső piacon létrejövő megnövekedett versenyt.

(gazdasági irányítási eszközök) Ami a gazdasági hatásokat illeti, az Irányítási Rendelet mind az állami, mind a magán befektetői magatartást gazdasági eszközökkel, ösztönzőkkel képzeli el, annak érdekében, hogy az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés a gazdaság számára ne kedvezőtlen hatásokkal járjon, hanem inkább a hatékonyság növelését és természetesen ezzel együtt az innováció fellendítését jelentse. A klíma és energia célok általában a levegőminőség és a közegészségügyi helyzet javulását is elősegítik, ezért az irányítási eszközök a vállalatoknak az ide vonatkozó adminisztratív és jogi kötelezettségeik teljesítését is elősegítik. A gazdaságirányításban jelenleg sűrűn előforduló energiátámogatásokat viszont fokozatosan ki kell vezetni különösen a fosszilis üzemanyagok tekintetében. A tagállamoknak ebben a körben is be kell számolniuk a megtett intézkedéseikről, ahogyan azt a későbbiekben részletezzük majd.

BC) A KLÍMA- ÉS ENERGIA TERVEZÉS ÖSSZEFÜGGÉSE EGYES ROKON TERÜLETEKKEL, IGAZGATÁSI ÁGAZATOKKAL

Az átfogó klíma- és energiaügyi tervek már önmagukban is a környezetvédelmi igazgatás és az energiaügyi ágazat számos összefüggését, leágazását igyekeznek integrálni. Ez természetesen sohasem egyszerű dolog, hiszen minden egyes ágazat sajátos képzési formákkal, szemlélettel, ágazati kultúrával és kapcsolatrendszerrel rendelkezik. Az Irányítási

Rendelet azonban ezeken túlmenően is rámutat néhány további szoros szakmai összefüggésre, amit a tervezés során figyelembe kell venni. Számos konzultáció, egyeztetés, egymás eltérő fogalomrendszerének beazonosítása és megértése szükséges ahhoz, hogy ezekből a formálisan előírt együttműködésekben a közreműködő ágazatok tényleges hasznot nyerhessenek.

(a klímapolitikával együtt járó járulékos előnyök) Mivel az üvegházhatású gázok és a légszennyező anyagok nagyrészt közös forrásokból származnak, az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentésére szolgáló szakpolitikai intézkedéseknek járulékos előnyei lehetnek a közegészségekre és a levegőminőségre nézve, különösen a városi területeken. Amennyiben ezeket a hasznokat pénzben is sikerülne kifejezni, akkor széles körben tudatosítható lenne, hogy az üvegházhatásúgáz-kibocsátás mérséklésére fordított költségek már rövid távon is megtérülnek. Ezzel összefüggésben az eredmények felméréséhez, kimutatásához az általános levegőminőségi adatok, nyilvántartások a klímavédelemben is felhasználhatók, ha az összeállításukkor az átjárhatóság biztosítására megfelelő figyelmet fordítanak. Ezen túlmenően számos más tagállami adatgyűjtési és jelentés tételi kötelezettséggel kapcsolatban megállapíthatók a párhuzamosságok, bár a szinergiák és koherenciák kialakítására, fokozására nyilvánvalóan még szükség van .

(az agrárigazgatással való szoros összefüggés) A földhasználat, földhasználat-megváltoztatás és erdőgazdálkodás (LULUCF) ágazata erősen ki van téve az éghajlatváltozás következményeinek, annak igen kiszolgáltatott. Az ágazatban ugyanakkor komoly lehetőségek rejlenek arra, hogy hosszú távon éghajlati előnyöket biztosítson, és jelentősen hozzájáruljon a hosszú távú uniós és nemzetközi éghajlat-politikai célok megvalósításához, különösen a kibocsátás csökkentése, a nyelők és a szénkészletek megtartása és növelése, valamint a fosszilis vagy szénintenzív anyagokat helyettesíteni képes bioanyagok biztosítása révén .

(energiaszegénység) A klíma és energia ügynek egy további fontos kapcsolódási területe az egyes államok szociális politikája, ahol szintén számos együttes pozitív hatást, szinergiát lehet felmutatni. Az energia- és klímatervekben a tagállamoknak ennek megfelelően értékelniük kell az energiaszegénységben élő háztartások számát, figyelembe véve a vonatkozó nemzeti összefüggésben az alapvető életszínvonal biztosításához szükséges háztartási energetikai szolgáltatásokat. Abban az esetben, ha egy tagállam úgy találja, hogy jelentős számú energiaszegénységben élő háztartással rendelkezik, a nemzeti tervébe az energiaszegénység csökkentésére irányuló indikatív célkitűzést is bele kell foglalnia. Integrált nemzeti energia- és klímaterveikben a tagállamok értékelik az energiaszegénységben élő háztartások számát, figyelembe véve az adott nemzeti kontextusban az alapvető életszínvonal garantálásához

szükséges háztartási energetikai szolgáltatásokat, a meglévő szociális politikát és egyéb releváns politikákat, valamint a Bizottság indikatív iránymutatásait a vonatkozó energiaszegénységi mutatókról. Az érintett tagállamoknak integrált nemzeti energia- és klímaterveikben fel kell vázolniuk az energiaszegénység kezelésére szolgáló esetleges szakpolitikáikat és intézkedéseiket, beleértve a szociálpolitikai intézkedéseket és a más vonatkozó nemzeti programokat is .

Az energiaszegénységre vonatkozó integrált jelentéstétel szükségessége esetén az érintett tagállam az integrált nemzeti energia- és éghajlat-politikai eredményjelentésében tehát szerepelteti a következőket:

- a) információk az energiaszegénységben élő háztartások számának csökkentésére irányuló nemzeti indikatív célkitűzés felé tett előrelépésre vonatkozóan; valamint
- b) kvantitatív információk az energiaszegénységben élő háztartások számára vonatkozóan, és amennyiben rendelkezésre áll, információk az energiaszegénység kezelésére szolgáló szakpolitikákról és intézkedésekről.

Fontos eleme az energiaszegénység európai áttekintésének és kezelésének, hogy a Bizottság a tagállamok által közölt ezen adatokat megosztja az Energiaszegénység Európai Megfigyelőközpontjával.

BD) ELLENŐRZÉS ÉS SZÁMONKÉRÉS

Annak érdekében, hogy lehetővé váljon a tagállami klíma- és energiatervek megfelelő nyomon követése, illetőleg ennek megfelelően a tagállamok és a Bizottság korai korrekciós intézkedéseket tudjanak tenni, továbbá hogy elkerülhető legyen a „potyautas” magatartás, valamennyi tagállam ütemterv-előirányzatának (és következésképpen az Unió ütemterv-előirányzatának) 2022-ban, 2025-ben és 2027-ben el kell érnie a megújuló energia részarányára vonatkozóan 2030-ra előirányozott teljes növekedés legalább egy bizonyos, ebben a rendeletben meghatározott százalékát. A Bizottság értékeli, illetve értékelni fogja, hogy elérték-e 2022-ban, 2025-ben és 2027-ben ezeket a referenciaértékeket, és ehhez többek között a tagállamok integrált nemzeti energia- és éghajlat-politikai eredményjelentéseire fog támaszkodni, amelyeket a tagállamoknak kell benyújtaniuk. A referenciaértéküket nem teljesítő tagállamoknak a következő eredményjelentésükben ki kell fejteniük, hogy miként fogják orvosolni az elmaradást. Ha nem sikerül teljesíteni az uniós indikatív referenciaértékeket, a referenciaértékeiket nem teljesítő tagállamoknak kiegészítő intézkedések végrehajtásával be kell hozniuk a lemaradásukat.

(kétéves jelentések) A kétéves integrált nemzeti energia- és éghajlat-politikai eredményjelentést először 2023. március 15-ig kellett beadni, majd azt követően minden két évben. Ezekben a tagállam beszámol a Bizottságnak integrált nemzeti energia- és klímaterve végrehajtásának helyzetéről, mégpedig egy olyan integrált nemzeti energia- és éghajlat-politikai eredményjelentés formájában, amely felöleli az energiaunió mind az öt dimenzióját. Ezekkel kapcsolatban összegzik az integrált nemzeti energia- és klímatervekben meghatározott célkitűzések, célok és hozzájárulások elérése felé tett előrelépést, valamint az ezek teljesítéséhez szükséges szakpolitikák és intézkedések finanszírozása és végrehajtása felé tett előrelépést. Itt át kell tekinteni a terv megvalósítása érdekében ténylegesen megvalósított beruházásokat is, illetőleg a vonatkozó szakpolitikák frissítését és az azok keretén belül az adott időszakban meghozott intézkedéseket is.

Része a kétéves jelentésnek a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásra vonatkozóan megtett intézkedések leírása is, továbbá, a Rendelet szerkezetéből adódóan nem meglepő módon, az integrált nemzeti energia- és klímatervekben foglalt szakpolitikák és intézkedések levegőminőségre és a légszennyező anyagok kibocsátására gyakorolt hatásának számszerűsítése is. A kétéves jelentésben konkrét szám adatok kell hogy szerepeljenek az üvegházhatású gázok emberi eredetű forrásokénti kibocsátására és nyelőkénti eltávolítására vonatkozó szakpolitikákkal és intézkedésekkel, valamint előrejelzésekkel kapcsolatosan. Külön fejezetek foglalkoznak a megújuló energiával, az energiahatékonysággal, az energiabiztonsággal, valamint a kutatásra, innovációra és versenyképességre vonatkozó intézkedésekkel és eredményekkel.

Megjegyezzük, hogy, mivel az EU összes tagállama a Kiotói Egyezmény részes fele is egyben, az Irányítási Rendelet alapján kötelező kétéves jelentéseket az Egyezmény titkárságának megküldendő nemzeti jelentések elkészítése során is fel lehet használni.

(éves jelentések) A tagállamok 2021. július 31-ig, majd azt követően évente is beszámolnak a Bizottságnak az üvegházhatású gázok éves kibocsátására vonatkozó, megközelítőlegesen becsült adatokat tartalmazó jegyzékeikről. Amennyiben egy tagállam ezen időpontig nem nyújtja be a becsült adatokat tartalmazó jegyzékét, a Bizottság saját becslései alapján évente elkészíti az üvegházhatású gázok kibocsátására vonatkozó, megközelítőlegesen adatokat tartalmazó uniós jegyzékét. A Bizottság mindkét változatban minden év szeptember 30-án hozzáférhetővé teszi ezeket az információkat a nyilvánosság számára.

BE) KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL

(közösségi részvétel általános kérdései) Az energia- és éghajlat-politika területére vonatkozó szakpolitikák és intézkedések végrehajtása megkérdőjelezhetetlenül hatással van a környezetre, tehát környezetvédelmi ügynek számít, amire az EU jogban meglévő általános közösségi részvételi (információhoz jutás, véleményadás, jogorvoslat) rendszerhez képest is speciális, többlet jogosultságokat tartalmazó közösségi részvételi szabályok tartoznak. Az Unió maga is részes fele ugyanis a közösségi részvétel három pillérét rendszer szemlélettel, összefüggéseiben, ezért meglehetősen hatékonyan szabályozó az Aarhusi Egyezménynek, és köteles azt végrehajtani.

(korai részvétel) A tagállamoknak mindezekre figyelemmel biztosítaniuk kell, hogy a nyilvánosság már korán és hatékony lehetőséget kapjon az integrált nemzeti energia- és klímatervek előkészítésében való részvételre és a konzultációra az Aarhusi Egyezmény és az azzal összhangban lévő uniós jogszabályok figyelembe vételével. Ez a szabály különösen érvényes a Rendelet hatálybalépése után készülő, 2021 és 2030 közötti időszakra vonatkozó terveket illetően. A korai részvétel azt jelenti, hogy a végleges tervek elkészítésében való részvételnek jóval a tervek elfogadása előtt érdemben el kell kezdődnie, amikor még az egyes alternatívák, gyakorlati intézkedések kérdései még nyitottak. Ez a szabály érvényes mind a rövid, mind a hosszú távú stratégiák elkészítésében való részvételre.

(a résztvevők köre) A Rendelet ugyanakkor a közösségi részvétel kapcsán mindig kitér arra, hogy a tagállamoknak biztosítaniuk kell a szociális partnerek részvételét is az integrált nemzeti energia- és klímatervek elkészítésében, ami nyilván jóval szélesebb körű a csupán a civil szektorra és helyi közösségekre kiterjedő közösségi részvétel intézményeinél. Minden tagállamnak létre kell hoznia az állandó többszintű energiapolitikai párbeszédet a helyi hatóságok, a civil társadalmi szervezetek, az üzleti közösség, a beruházók és más érintett érdekelt felek részvételével, az energia- és éghajlat-politikák tekintetében tervbe vett különböző lehetőségek megvitatása céljából. A nyilvános konzultáció lefolytatása során - az Aarhusi Egyezményrel összhangban - a tagállamoknak törekedniük kell az egyenlő esélyű részvétel biztosítására, a nyilvánosság tájékoztatására nyilvános hirdetések vagy más megfelelő eszközök, például az elektronikus média révén, a nyilvánosság számára valamennyi vonatkozó dokumentum hozzáférhetővé tételére, valamint a nyilvánosság részvételének hatékonyabbá tételével kapcsolatos gyakorlati intézkedések bevezetésére.

(az információhoz jutás szabályai) Az információhoz való biztonságos hozzájutást segíti, hogy a Bizottságnak online platformot (e-platform) kell létrehoznia a kommunikáció megkönnyítése,

az együttműködés előmozdítása és a nyilvánosság információkhoz való hozzáférése érdekében. Ennek az e-platformnak elő kell segítenie a jelentések megfelelő időben történő benyújtását, valamint a nemzeti jelentéstétel fokozott átláthatóságát. A Bizottságnak biztosítani kell, hogy a végleges integrált nemzeti energia- és klímatervek az interneten nyilvánosan elérhetőek legyenek. A Rendelet definíciója szerint „nemzeti nyilvántartási rendszer”: intézményi, jogi és eljárási intézkedések a tagállamon belül létrehozott olyan rendszere, amely egyrészt az üvegházhatású gázok emberi eredetű, forrásonkénti kibocsátásainak és nyelőkénti eltávolításának becslésére, másrészt a nyilvántartásban szereplő információk bejelentésére és archiválására szolgál. A Bizottságnak a végleges integrált nemzeti energia- és klímaterveket és azok frissítéseit, a hosszú távú stratégiákat és a tagállamok által szolgáltatott egyéb releváns jelentéstételi információkat az e-platform felhasználásával kell tárolnia és nyilvánosan hozzáférhetővé tennie, amint e platform megkezdi működését.

(nyilvános konzultáció és más részvételi szabályok) A tagállamok a Bizottsághoz benyújtott tervezési dokumentumokhoz csatolják a nyilvánosság véleményének vagy előzetes véleményének összefoglalását. Amennyiben a környezetvédelmi stratégiai hatásvizsgálatról szóló irányelvet is kell alkalmazni, a tervezetről az említett irányelvvel összhangban folytatott konzultációt úgy kell tekinteni, hogy az megfelel a nyilvános konzultációra vonatkozó, e rendelet szerinti kötelezettségeknek.

C. ALAPJOGI CHARTA

Az Európai Alapjogi Chartát 2000 decemberében hirdette ki Nizzában együttesen az Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa és a Bizottság. Az Alapjogi Charta egy preambulumból és a hét fejezetet alkotó 54 cikkeből áll. Tekintsük át ezeket röviden.

I. fejezet: méltóság (emberi méltóság, élethez való jog, személyi sérthetlenséghez való jog, a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód és büntetés tilalma, a rabszolgaság és a kényszermunka tilalma).

II. fejezet: szabadságok (szabadsághoz és biztonsághoz való jog, a magán- és a családi élet tiszteletben tartása, a személyes adatok védelme, a házasságkötéshez és a családalapításhoz való jog, gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság, a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága, a gyülekezés és az egyesülés szabadsága, a művészet és a tudomány szabadsága, oktatáshoz való jog, a foglalkozás megválasztásának szabadsága és a munkavállaláshoz való jog, a vállalkozás szabadsága, tulajdonhoz való jog, menedékjog, védelem a kitoloncolással, a kiutasítással és a kiadatással szemben);

III. fejezet: egyenlőség (törvény előtti egyenlőség, a megkülönböztetés tilalma, kulturális, vallási és nyelvi sokféleség, nők és férfiak közötti egyenlőség, a gyermekek jogai, az idősek jogai, a fogyatékkal élő személyek beilleszkedése);

IV. fejezet: szolidaritás (a munkavállalók joga a vállalkozásnál a tájékoztatáshoz és konzultációhoz, a kollektív tárgyaláshoz és fellépéshez való jog, munkaközvetítői szolgáltatások igénybevételéhez való jog, az indokolatlan elbocsátással szembeni védelem, tisztességes és igazságos munkafeltételek, a gyermekmunka tilalma és a fiatalok munkahelyi védelme, a család és a munka, a szociális biztonság és a szociális segítségnyújtás, egészségvédelem, az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokhoz való hozzáférés, környezetvédelem, a fogyasztók védelme).

V. fejezet: a polgárok jogai (aktív és passzív választójog az európai parlamenti és helyhatósági választásokon, a megfelelő ügyintézéshez való jog, a dokumentumokhoz való hozzáférés joga, az európai ombudsman, petíciós jog, a mozgás és a tartózkodás szabadsága, diplomáciai és konzuli védelem);

VI. fejezet: igazságszolgáltatás (a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog, az ártatlanság védelme és a védelemhez való jog, a bűncselekmények és büntetések törvényességének és arányosságának elvei, a kétszeres eljárás alá vonás és a kétszeres büntetés tilalma).

VII. fejezet: általános rendelkezések.

(a Charta tárgyi hatálya) 2009 decemberében a Lisszaboni Szerződés hatálybalépésével a Charta kötelező joghatásra tett szert az EU-ban és a szerződésekkel azonos jogi kötőerővel bír. A Charta az EU-intézményekre, szervekre, hivatalokra és ügynökségekre minden tevékenységük során vonatkozik, viszont a Tagállamokra csak annyiban, amennyiben az uniós jogot hajtják végre. Az előző pontokban felsorolt klíma- és energiajogi kérdésekben tehát a Charta mindenképpen irányadó. Ugyanakkor a Charta hatálya valójában ennél is szélesebb körű, hiszen mind az emberi jogok nemzetközi dokumentumaival, mind pedig a közös alkotmányjogi kultúrán és történelmen alapuló nemzeti alkotmányokkal is teljesen összhangban vannak a pontjai. Erre tekintettel vita esetén, határesetekben is vélelmezni kell, hogy a Charta rendelkezései irányadók.

(a Charta érvényesülését szolgáló eljárások) 2010 óta az Európai Bizottság rendszeresen megjelenő éves jelentéssel ellenőrzi a charta alkalmazásának alakulását. 2021 óta, a Charta EU-n belüli alkalmazásának megerősítését célzó stratégiát követve, a charta-jelentés minden évben más, az uniós jog által szabályozott stratégiai jelentőségű tematikus területre

összpontosít. Tekintettel arra, hogy ez az ellenőrzés széleskörű adatgyűjtésen alapul, véleményünk szerint a Charta felülvizsgálati eljárásai a közösségi részvétel célszerű terepe lehet, még akkor is, ha a formális részvétel csatornáit még nem épültek ki. A klíma és energia ügyekben érdekelt civil szervezetek, különösen azok, amelyek nemzetközi hálózattal rendelkeznek vagy akár csak nemzeti szinten működnek, de megfelelő apparátusuk van, figyelemmel kell, hogy kísérjék az évről évre megjelenő témákat és meg kell találják a megfelelő kapcsolódási pontokat.

(a klíma és energia ügyekben hivatkozható emberi jogok a Chartából) A Charta első két rendelkezése, hasonlóan a nemzeti alkotmányokhoz, az emberi méltóság és az élethez való jog feltétlen védelmét tartalmazzák. Ezekhez társul a személyes sérthetlenséghez való jog, valamint a magán- és családi élet tiszteletben tartásának joga. Ezekkel a hivatkozásokkal szemben felvethető, hogy a klímaváltozás hatásai csak közvetetten érintik, ezért, bár súlyuknál fogva semmiképpen sem hagyhatók ki a klíma- és energia ügyekben az érvelésekből, ezeket a részletesebb, speciálisabb megfogalmazású jogokkal együtt szokták alkalmazni. Ilyen, közvetlenül alkalmazható emberi jog mindenképpen a környezetvédelemhez való jog, amit a szerkesztők a Charta III., társadalmi szolidaritásról szóló fejezetében helyeztek el.

A környezetvédelemhez való jog megfogalmazása az Unió, az államok és hatóságaik kötelezettségei felől közelít, nem pedig az egyes állampolgárok elidegeníthetetlen joga felől. Bár nyilvánvaló, hogy a két dolog szorosan összefügg, a kettő távolról sem azonos: egyáltalán nem mindegy, hogy az állampolgárok a saját kezdeményezésük alapján bármikor jogkényszerítési lépéseket tehetnek az emberi jogaik sérelme miatt vagy meg kell várniuk, amíg az adott környezetvédelmi vagy más hatóság a maga részéről képes és hajlandó bizonyos intézkedéseket megtenni. Emiatt szokták a nemzeti jogokban a környezetvédelemhez való jogot összekapcsolni az általában alanyi jogként kezelt egészséghez való joggal. Sajnálatos módon a Chartában ez csak részben valósult meg, az egészséghez való jogot kétféleképpen, alanyi jogként és állami kötelezettségként is meghatározták és az egészséghez való jog alanyi jogi része erősen egyes természetes személyekhez kötődik, az a része viszont, amit a környezet védelme érdekében esetleg fel lehet használni egyes ügyekben, az itt is állami kötelezettségként és nem alanyi jogként szerepel. Egy másik kiegészítő jogosultság lehet a fogyasztók védelmére vonatkozó rendelkezés. Ezt is állami kötelezettségként fogalmazza meg a Charta, de annyira általános megfogalmazású, hogy számos jogosultságot lehet rá építeni például az élelmiszerbiztonság vagy az ivóvíz és szanitáció biztosítása kapcsán, és más, a klímaváltozás miatt veszélyeztetett társadalmi-gazdasági körben.

(eljárási jellegű jogosultságok) Az alapjogok tartalmi védelmének viszonylagos gyengeségeihez képest az érintett közösségek és általában a polgárok részvételi jogait a Charta kifejezetten progresszívan fogalmazta meg. Az információs jogok körében, amik minden részvétel alapját képezik, a dokumentumokhoz való hozzáférés joga a Chartában ugyanakkor természetesen csupán az Unió intézményeinek kezelésében levő adatokra vonatkozik. Ezzel kapcsolatban tehát inkább a nemzeti szintű, illetőleg az Aarhusi Egyezményre és azt végrehajtó EUs és nemzeti szabályokra kell támaszkodni. Ehhez képest viszont a közösségi részvétel második pillére, a véleménnyilvánítás és a tájékozódás szabadsága jóval szélesebb érvényességgel bír. Még sokkal progresszívabb a harmadik pillér, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog, különösen ami az eljárások időszerűségét, illetőleg a gyengébb feleknek járó eljárási támogatást illeti.

3. A Klímarendeletet és az Irányítási Rendeletet végrehajtó magyar jogszabályok és tervek

(hazai jogszabályok) Tekintettel arra, hogy rendeletekről van szó, azok közvetlen hatálya miatt elvileg nem róható fel a magyar jog számára, hogy külön végrehajtási szabályokat alkosson, bár ez nyilván nem lenne kizárt. Jogszabályi szinten mindössze egy ún. salátatörvény foglalkozik a két EU-s rendelet tematikájával, ami az ígéretes “az egyes energetikai és közlekedési tárgyú, valamint kapcsolódó törvények módosításáról” címet viseli. Ugyanakkor, a salátatörvényeknél szokásos módon a több mint 200 paragrafusból álló jogszabály nem igazán összpontosít a klíma- és energia tervezésre, inkább a két ágazathoz tartozó (és néhány oda nem tartozó) jogszabályok éppen szükséges módosításait vezeti át. Ezek a módosítások főleg gazdasági, szervezési érdekeket szolgálnak.

Megtalálható a salátatörvényben egyebek között a bányászati, a környezetvédelmi, a korábbi építési, sőt a távhőszolgáltatási törvény módosítása is, azonban klíma- és energetikai tervekről nincs bennük szó. Még a Kiotói Jegyzőkönyv végrehajtásáról szóló törvényt is csak annyiban módosították, hogy a végére odaírták, hogy mostantól kezdve ez a törvény és a végrehajtására kiadott jogszabályok egyúttal a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és a 401/2009/EK rendelet, valamint az (EU) 2018/1999 rendelet módosításáról szóló, 2021. június 30-i (EU) 2021/1119 európai parlamenti és tanácsi rendelet végrehajtását is szolgálja. Szomorú, hogy az egyébként környezetvédelemre utaló címet viselő salátatörvényben bőven megfér olyan rendelkezés is, ami a környezet védelmének már elért szintjétől való visszalépést jelenti, mivel összevon egy létesítési típusú engedélyezési eljárást a hatásvizsgálattal, azaz

felszámolja a környezetvédelmi jog még leginkább komolyan vezető jogintézményének az önállóságát, ennek minden intézményes és eljárási következményével együtt.

Szó van még a törvényben a pilóta nélküli légi jármű-rendszerek nyilvántartásáról, a hivatásos hajós képzésekről, a vasúti engedélyezési eljárásokban használt definíciókról, a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások gyorsításáról és egyszerűsítéséről, a szerencsejátékok szervezéséről és még sok minden olyan témakörrel, ami általában véve is komolytalanná teszi az ilyen salátatörvényeket.

Meg kell adni ugyanakkor, hogy a törvényben szerepelnek lényeges vagy legalábbis a témához tartozó és érdemi rendelkezések is, így a fenntarthatósági jelentéstételre kötelezett vállalkozók és a fenntarthatósági jelentés tartalmáról szóló rendelkezés, illetve a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatóságáról szóló törvény az egyes vállalatoknál kötelezően alkalmazandó fenntarthatósági és szociális társadalmi felelősségvállalással (ESG) foglalkozó részének a kiegészítése.

Hasonló megállapításokat tehetünk a másik idevágó jogszabályról az egyes energetikai tárgyú törvények 2024-es módosításáról is. Ebben a salátatörvényben szintén szerepel jó néhány egyébként releváns jogszabály módosítása, úgy, hogy közben a klíma- és energiaügyi vonatkozásokról nem esik szó. Említhetjük a közlekedési törvényt, a bányászati törvényt és a környezetvédelmi törvényt is, bár utóbbiban legalább egy a védelem szintjét fokozó, bár nem szorosan ide tartozó rendelkezés jelenik meg a kiemelt környezetvédelmi szabályszegést elkövető természetes személyekről vagy gazdálkodó szervezetekről (a jövőben kötelezően fel kell függeszteni a tevékenységüket).

Ugyancsak fontos lehet a villamos energia törvény módosítása, ami egyrészt bevezeti a megújuló energia adásvételi megállapodás fogalmát és klíma szempontból kedvezőbbé teszi a betáplálásra irányuló hálózati hozzáférés szabályait.

(hazai stratégiák) Ami a magyarországi klíma- és energia terveket, programokat, ágazati politikákat, stratégiákat stb. Illetti a kép meglehetősen színes. Látható az alábbi táblázatból, hogy több tucat ilyen témakörű stratégiai szintű döntésünk van az elmúlt másfél évtizedből, azonban ezek hatása a jogrendszer többi részére minimális, mert ahogy a táblázat utolsó oszlopa mutatja, lényegében semmilyen jogszabály nem hivatkozik rájuk. Ez azt jelenti, hogy a szóban forgó tervek végrehajtásának intézményi, költségvetési, eljárási (határozatok, szankciók stb.) feltételei nincsenek meg, még ha a harmadik, a hatékonyság elvi feltételeivel foglalkozó oszlop szerint ezek egy részét legalábbis a stratégiák szövegébe igyekeznek belefoglalni. Az eltérő jogi kultúra és a tervek gyökeresen más felfogása az EU jogában jól érzékeltethető azzal, hogy az Európai Klímarendeletre már most több mint harminc más uniós

jogszabály hivatkozik és több mint 800 különböző jelentés, vizsgálat, javaslat stb. az EU különböző szervei részéről.

A tényleges társadalmi hatás hiányához hozzájárulhat még az a tény is, hogy ezek a tervek maguk sem kapcsolódnak túl szoros szálakkal egymáshoz, egyáltalán nem mondható, hogy koherens rendszert képeznének, sőt a fenntarthatóság eszméjéhez és intézményrendszeréhez való kapcsolódás hiányát jelzi az is, hogy nem vagy csak nagyon hiányosan hivatkoznak a fenntarthatóság alapelveihez. Ezek az alapelvek biztosíthatnák pedig, hogy a nemzetközi környezetvédelmi jog és nem utolsósorban az Európai Unió Bírósága eszközrendszerét is jobban fel lehessen használni a tényleges végrehajtásukhoz.

Terv	K-cél	Összh.	haték.	SD- elv	kibocs.	év	hivatk.
<i>A) Általános fejlesztési tervek</i>							
Nemzeti Reform Program					Korm.	foly.	
Orsz. Fejl., Területfejl. Konc.					Ogy.	2014	
Kárpát Haza Fejlesztési Konc.					kut.int.	2014	
Tiszta Fejlődési Stratégia					Korm.	2021	
Ter. Igazságos Átmenet Tervek			na.	na.	Korm.	2021	
<i>B) Dekarbonizációs és energia tervek</i>							
Nemzeti Energiastratégia					Ogy.	2011	
Nemz. Energiahat. Csel. Terv					Korm.	2015, 2017	
Nemz. Épületenerg. Strat.					Korm.	2015	

Energ., Csel. Terv	Ip.fejl.,KFI					Korm.	2018	
Nemzeti Stratégia	Hidrogén					Korm.	2021	
Energia- és Cs.T.	klímatud.					Korm.	2015	
<i>C) Egyéb ágazati tervek</i>								
Közl. Stratégia	Infrastr-fejl.					Korm.	2014	
Jedlik (elektromob.)	Ányos T.					Korm.	2015, 2019	
Irinyi T. (innovatív iparfejl.)						Korm.	2016	
Nemzeti Vidékstratégia						Korm.	2012	
Nemzeti Erdőstratégia						Korm.	2016	
Biológiai stratégia	sokféleség					Korm.	2015	
Körny.tech. Stratégia	Innov.					Korm.	2011	
Nemzeti Tájstratégiában						Korm.	2016	
Kvassay Jenő Terv						Korm.	2017	
Nemzeti Stratégia	Biztonsági					Korm.	2012, 2020	
Nemzeti Stratégia	Katonai					Korm.	2021	
Élelmiszerlánc-bizt. Strat.						Korm.	2013	
Nemz. Strat.	Turizmusfejl.					Korm.	2017, 2020	

Körny.techn. Strat.	Innov.					Korm.	2011	
------------------------	--------	--	--	--	--	-------	------	--

Külön ki kell emelnünk Magyarország Nemzeti Klíma- és Energiatervének (NEKT) 2023-ban aktualizált változatát, mint a két rendeletet közvetlenül végrehajtó, a magyarországi viszonyokra alkalmazó stratégiai döntést. A hatályos NEKT leképezi az EU által meghatározott öt fókuszpontot, a fejezetei rendre a 'Dekarbonizáció', az 'Energiahatékonyság', 'Energiabiztonság', 'A belső energiapiac', 'A kutatás, innováció és versenykép' címet viselik, a megfelelő, EU rendelet kompatibilis tartalommal. Minden fejezet tartalmazza a helyzetértékelést, az EU rendeletei és tervei szerinti célkitűzéseket és azokat a szakpolitikákat és intézkedéseket, amelyekkel ezeket el lehet érni.

Mivel a NEKT és a Nemzeti Energia Stratégia szerinti alappálya nem biztosítja a Fit for 55 szerinti jogszabály módosításokból eredő célkijelölések teljesülését, a NEKT utolsó fejezete kiegészítő intézkedéseket határoz meg, azok költségkihatásának felmérésével együtt, azzal, hogy a mezőgazdaság, hulladék és erdészet szektorok ÜHG kibocsátási modellezésének eredményeinek kidolgozása még folyamatban van.

Fontosnak tartjuk, hogy a NEKT-nek a fenti táblázatban szereplő többi stratégiai szintű dokumentumhoz képest valamivel erősebb a kapcsolódása is a jogrendszer egészéhez. A villamos energia törvény a hálózatfejlesztési tervek jóváhagyásához például előírja, hogy a Magyar Energiaszabályozási és Közmű Hivatal (Hivatal) vizsgálja meg "a hálózatfejlesztési terv összhangját az (EU) 2018/1999 rendelet 3. cikk (1) bekezdésében meghatározott nemzeti energia- és klímatervvvel. Ha a hálózatfejlesztési terv nem áll összhangban a nemzeti energia- és klímatervvvel, a Hivatal kötelezheti az átviteli rendszerirányítót a hálózatfejlesztési terv módosítására vagy kiegészítésére" (kiemelés tőlünk). Természetesen a rendelkezés hatóerejének vizsgálata során fel kell figyelnünk a második mondatban szereplő feltételes módra, ami széleskörű és nehezen ellenőrizhető diszkrecionális jogot enged a Hivatal számára.

Lényeges még az energiahatékonyságról szóló törvény , amely, szintén a NEKT-re hivatkozással határozza meg az energiafogyasztási célszámokat és a kormányt valamint a Hivatalt ezek végrehajtásával bízza meg .

4. A két klímarendelet végrehajtásának összhangja az Alapjogi Charta rendelkezéseivel

Ahogy az EU Alapjogi Chartája hatályának elemzésekor már láttuk, az elsődlegesen az Unió szerveire, az uniós politikák kialakítására érvényes. Ezt a Charta közvetlen környezetvédelmi rendelkezése (37. cikk) kifejezetten ki is mondja. Az egészséghez való jogról szóló rendelkezés ugyan utal a nemzeti jogszabályokra és gyakorlatra, de csak mint korlátozó feltételekre. Ugyanakkor az egészséghez, az egészséges környezethez való jogokat az EU alapszerződése és a nemzetközi jog más forrásai messzemenően biztosítják, ezek értelmezéséhez pedig a Charta mindenképpen hasznos eszköz, ami az EU és a tagállamok területén egyaránt biztosítja az emberi jogok koherens értelmezését. Ennek megfelelően a tagállamok kétséget kizáróan kötelesek a magas színvonalú környezetvédelmet és a környezet minőségének javítását beépíteni az uniós háttérő politikáikba. A Charta azonban aláhúzza, hogy a fenntartható fejlődés elvével összhangot is meg kell teremteni a környezetvédelem érvényesítés során, azaz figyelemmel kell lenni az ökológiai érdekek mellett a gazdasági és szociális érdekekre is. Ezeket a feltételeket a magyar klíma- és energia jog teljesíti, különösen, ha figyelembe vesszük a Környezetvédelmi törvény és az alatta sorakozó ágazati környezetvédelmi jogszabályok rendelkezéseit.

A klíma- és energiaügyben inkább a meglévő anyagi jogok eljárásjogi érvényesítésével kapcsolatban látunk problémákat a magyar jogban. Legelőször is, a Chartában a megfelelő ügyintézéshez való jog megfogalmazása mindenképpen irányadó minden jogállami berendezkedésre. Ehhez képest irányadó a 41. Cikk kitétele szerint az is, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit az adott tagállam intézményei, szervei és hivatalai is részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. Ez a jog azután mindenhol magában kell, hogy foglalja az iratbetekintési jogot, ami a környezetvédelmi ügyekben a széleskörű érintettség miatt speciális kört érinthet, illetőleg a hatóságok döntéseivel kapcsolatban az indokolási kötelezettséget. Ez utóbbinak mindenképpen ki kell terjednie a döntés ténybeli, szakmai és jogi elemeire, mégpedig kimerítő módon. Bár az eljárási rendelkezések között szerepel, voltaképpen a szerződésen kívüli károk anyagi jogi intézményeit érinti az a jog, hogy mind az Unió és természetesen a Tagállamok is megtérítsék az intézményei és alkalmazottai által feladatuk teljesítése során neki okozott károkat.

Ahogy arra már utaltunk, az Alapjogi Charta 42., 11(1) és 47. cikkei lefedik a közösségi részvételnek az Aarhusi Egyezmény által összegyűjtött és rendszerbe foglalt három pillérét, amit bármely uniós polgár számára biztosítani kell. A magyar jogban álláspontunk szerint a Charta 47. cikkének azon rendelkezései érvényesülnek a legkevésbé, amely a hatóságok előtt, illetőleg a tárgyalóteremben nemcsak hogy a fegyveregyenlőséget, hanem legalábbis azt biztosítják, hogy a jogaikban sértett személyek és közösségek egyáltalán megkísérelhessék a jogérvényesítést. A Charta szerint pedig mindenkinek biztosítani kell a lehetőséget tanácsadás, védelem és képviselő igénybevételéhez, illetőleg azoknak, akik nem rendelkeznek elégséges pénzeszközökkel, költségmentességet kell biztosítani, amennyiben az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez erre szükség van. Ezen a téren Magyarországnak a hatályos közigazgatási és polgári jogi eljárásjogaiban véleményünk szerint komoly lemaradása van.

5. Az európai klímajog szabályaival kapcsolatos magyarországi, illetve európai bírósági gyakorlat

A klíma és energia jog érzékelhető súllyal szerepel mind a magyar bíróságok, mind az európai bíróság ügyei között, azonban konkrétan a klíma és energia tervekkel és az abban való közösségi részvétellel kapcsolatos ügyek vagy teljesen hiányoznak, vagy - az Európai Bíróság előtt - eljárási okok miatt megakadnak. Ezzel együtt egy rövid áttekintés néhány jellemző ügyről bepillantást enged a bíróságok szemléletébe az ilyen témájú ügyekben. A vizsgált ügyeknek a klíma és energia tematika mellett alapjogi vonatkozásai is vannak, elsősorban a törvényes eljárás biztosításával összefüggésben.

(üvegház hatású gázok kibocsátásával kapcsolatos bizonyítási kérdések) A Kúria ítéletében szereplő tényállás szerint a felperesi cég 2017. év óta folytat gumiabroncsgyártást, mely keretében a kazánházban három darab Bosch gőzkazánt üzemeltet, melyek összes névleges bemenő hőteljesítménye 3X12,226 MW, azaz 36,678 MW, ennek ellenére állítja, hogy egy kazánt állandóan lelakatol és csak 2 kazánt üzemeltet egyszerre és azok teljesítménye sem több, mint 20 MW, mivel azt egy számítógépes rendszer felügyeli. Az alperesi közigazgatási hatósági levegőtisztaságvédelmi alapengedély többszöri módosítását követően ún. megelőző eljárást indított a felperes üvegházhatású gázok kibocsátásával kapcsolatos tevékenysége tárgyában. Határozatával a felperest tevékenysége ÜHG engedély nélküli folytatása miatt 29.000.000 forint összegű bírság megfizetésére, valamint az ÜHG engedély iránti kérelem benyújtásáig naponta további 25.000 forint összegű bírság megfizetésére kötelezte, mivel a felperes névleges bemenő hőteljesítménye meghaladja a 20 MW-t, ám tevékenységét a

próbaüzem kezdetétől ÜHG engedély nélkül folytatta. Rögzítette az üvegházhatású gázok közösségi kereskedelmi rendszerében és az erőfeszítés-megosztási határozat végrehajtásában történő részvételről szóló 2012. évi CCXVII. törvény (Ügkr. tv.) 3. § (1) bekezdése alapján, hogy a próbaüzem is kizárólag ÜHG engedély birtokában végezhető, mivel a felperes az Ügkr. tv. 1. melléklet I. pontja szerinti tevékenységet végez a létesítményben. Az Ügkr. Vhr. 2. melléklet 2.7. pontja, és az annak alapját képező az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási egységei Közösségen belüli kereskedelmi rendszerének létrehozásáról és a 96/61/EK tanácsi irányelv módosításáról szóló 2003/87/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv I. melléklet 3. pontja az összes névleges bemenő hőteljesítményt veszi alapul.

Az ügy eljárási oldalához tartozik, hogy a bíróság megállapította, hogy az Ákr. 2. § (2) bekezdés a) pontja értelmében a hatóság hatásköre gyakorlása során a szakszerűség, az egyszerűség, az ügyféllel való együttműködés és a jóhiszeműség követelményének megfelelően járt el. Az Ákr. 6. § (1) bekezdése értelmében az eljárás valamennyi résztvevője köteles jóhiszeműen eljárni és a többi résztvevővel együttműködni. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a felperes az eljárás megindulásáról értesült, nyilatkozattételre lehetőséget kapott, mellyel élt is, az alperes helyszíni ellenőrzést is végzett, hiánypótlási felhívásokat bocsátott ki, melyek alapján eljárása jogszerű, és az ügy körülményeire tekintettel szükségszerű, az tehát eljárásjogi szempontból nem volt jogellenes.

Az ügyben a hazai megkereső bíróságnak az EUB értelmezést adott az alkalmazandó Irányelv I. mellékletének 3. pontja vonatkozásában. Eszerint azt úgy kell értelmezni, hogy valamely létesítmény teljes névleges bemenő hőteljesítményét az e létesítményt alkotó műszaki egységek maximális névleges bemenő hőteljesítményének összeadásával kell kiszámítani, kivéve ha e maximális névleges bemenő hőteljesítmény üzemeltető általi korlátozása állandó jellegű, és mind e korlátozás meglétét, mind annak állandó jellegét a kibocsátási egységek kiosztására hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóság ténylegesen ellenőrizheti. Az EUB ítélet szerint továbbá az üzemeltető feladata, hogy az említett hatóság rendelkezésére bocsássa az e tekintetben szükséges bizonyítékokat.

A felperes felülvizsgálati kérelmében azzal is érvelt, hogy az egyébként a tevékenységére szintén irányadó környezetvédelmi (levegőtisztaság védelmi) jogszabály, az 53/2017. FM r. eltérő szabályokat állapít meg az Ügkr. vhr.-hez képest. Az alperes nem vitatta a környezetvédelmi és klímavédelmi szabályok eltérését. Ettől még azonban az alapengedély egyes megállapításait alapul vehette az általános környezetvédelmi szabályokhoz képest speciális Ügkr. vhr. szerinti eljárásában.

A Kúria döntését, amellyel a felperes keresetét elutasította, az EUB ítélet nyomán arra alapozta, kivételszabály szerint a főszabály alól csak állandó jellegű és a nemzeti hatóság által ténylegesen ellenőrizhető korlátozás mentesít. E két feltételnek együttesen kell fennállnia, ezért a perbeli kérdés az volt, hogy a felperes esetében ezen kritériumok miként érvényesülnek. Ismét aláhúzta, hogy az EUB ítélet [45], előbbiekben idézett pontja szerint az állandó jelleggel, azt jelenti, hogy a létesítmény üzemeltetője a teljesítményt oly módon csökkentette, hogy e csökkentés jelentős műszaki beavatkozás vagy az illetékes nemzeti hatóság hozzájárulása nélkül nem fordítható vissza, másrészt pedig mind e csökkentést, mind annak állandó jellegét e hatóság ténylegesen ellenőrizheti. Ezen üzemeltető feladata, hogy az említett hatóság rendelkezésére bocsássa az e tekintetben szükséges bizonyítékokat.

(az ügyfélegyenlőség biztosítása) A Kúria I.Kfv.37.001/2024/21.II. sz. határozatában egy hulladékkezelő cég környezethasználati engedélyezési eljárásában hozott ítéletet, ahol az alperesi hatóság meghatározta a tevékenység folytatásának környezetvédelmi feltételeit, ezek körében általános előírásokat, az elérhető legjobb technika (BAT) alkalmazására vonatkozó előírásokat, hulladékgazdálkodási, levegőtisztaság védelmi, zaj- és rezgésvédelmi, klímavédelmi, természetvédelmi, földtani közeg védelme és kármentesítési, termőföld minőségi védelme szempontú előírásokat, a monitoringra és az adatszolgáltatásra, továbbá az eltérő üzemállapotra vonatkozó előírásokat.

A hulladékkezelő létesítmény működését a telephely szerinti önkormányzat kifogásolta, szivárgás, kipárolgás és egyéb okok miatt. Keresetét elsősorban a hatóságoknak az Ákr. 62. §-a szerinti tényállás tisztázási követelményére alapozta. A Kúria nem vitatta, hogy az EKHE felülvizsgálata során az alperes jogszerűen elfogadhatja az ügyfél nyilatkozatát, erre a Kvtv. lehetőséget ad, szemben a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezéseivel, amelynek 76/A. § (1) bekezdés b) pontja kimondja, hogy természetvédelmi hatósági ügyben a hiányzó bizonyíték az ügyfél nyilatkozatával nem pótolható. A Kvtv. ugyanakkor nemcsak biztosítja az ügyfél nyilatkozatának elfogadását, hanem megköveteli az ügyfél által közölt adatok valódiságát, mivel a Kvtv. 76. § (2) bekezdésének értelmében az érdekelt (aki a környezethasználattal járó tevékenység gyakorlója, azaz jelen perbeli esetben az alperesi érdekelt) felelősséggel tartozik a felülvizsgálat hitelességéért, illetőleg a közölt adatok valódiságáért.

Mindebből az következik, hogy az alperes által hiánypótlásként bekért ügyfélnyilatkozat akkor alkalmas a tényállás tisztázására, ezáltal az egységes környezethasználati engedély kiadásáról szóló határozati rendelkezés alátámasztására, ha megfelel az azzal szemben támasztott, a Kvtv.-ből fakadó legfontosabb törvényi követelménynek, a valódiságnak. Ez a

megállapítás pedig valamelyest helyrebillenti a tárgyalóterem egyensúlyát, ahol a gyakorlatban sokszor azt tapasztalhatjuk, hogy a jelentős szakmai, vagyoni és befolyás túlsúlyban levő környezetszennyező vállalatok nyilatkozatait, ténybeli és szakmai álláspontját a bíróságok és a hatóságok lényegében különösebb kritika nélkül elfogadják, átveszik.

(a tisztességes eljárás érvényesítése klímavédelmi ügyekben) Nyilvánvalóan az alapvető eljárási jogokat mind a környezet védelmét képviselő civil vagy hatósági oldalon, mind pedig a környezetszennyező gazdálkodó szervezetek oldalán egyformán érvényesíteni kell. A Kúria Kfv.VI.37.023/2023/34 sz. határozatában rámutatott arra, hogy a tisztességes eljárás követelményeinek érdemben nem felel meg, ha a gyorsított (8 napon belül lefolytatott) közigazgatási eljárás szabályainak formálisan megfelelően a klímavédelmi (ÜHG kibocsátási egységek visszaadására kötelezésre irányuló) eljárásban a megbírságot cégét az eljárás megindításáról nem értesítették. Ez akkor is így van, ha bizonyos eljárási szabályoknak lehetnek észszerű korlátai éppen a közérdek érvényesítése vagy más jogalanyok jogos védelme céljából. Az egyik ilyen eset éppen az, ha az eljárás megindítása után a hatóság nyolc napon belül dönt (Ákr. 104. § (3) bekezdés a) pontja). A Kúria szerint a gyors döntéshozatal iránti közérdek nem változtat azon, hogy a tisztességes hatósági eljáráshoz való jognak - az eljárás jellegéhez igazodóan - ilyenkor is érvényesülnie kell. Az ügyfélnek - ha rövid határidővel is - lehetőséget kell biztosítani nyilatkozata, észrevételei megtételére. Ha pedig az ügyfél nyilatkozatában foglaltakra figyelemmel a döntés nyolc napon belül nem hozható meg, akkor át kell térni a teljes eljárásra.

A perbeli ügyben az alperes az ügyféli jogaitól fosztotta meg a felpereseket azzal, hogy őket az eljárásból teljes egészében kirekesztette. A felperesek az eljárás megindításáról nem értesültek, ebből következően nyilatkozattételi, észrevételezési jogukat sem gyakorolhatták. A felperesek csak az alperesi határozatokból szereztek tudomást a velük szembeni bírság kiszabásáról, valamint az ÜHG egység visszaadására való kötelezésről. A Kúria szerint függetlenül attól, hogy az alperesnek az ügy érdemére vonatkozóan - az anyagi jogi jogszabályok értelmezésén alapuló - egyértelmű álláspontja van, az ügyfélnek is meg kell adni a lehetőséget az ügyre vonatkozó véleményének kifejtésére, különös tekintettel arra is, hogy jelen ügyekben az alperes nagyszámú - akár felperesek működésének ellehetetlenítésére is alkalmas - bírságokat szabott ki.

Az ügy korábbi szakaszában eljáró elsőfokú bíróság ítéletében az ügy érdemére vonatkozó álláspontjából vezette vissza, hogy miért nem volt jogsértő a felperesek ügyféli jogainak teljes elvonása. Ez azonban helytelen álláspont, mivel az ügyféli jogoknak az ügy érdemére vonatkozó anyagi jogi szabályoktól függetlenül érvényesülniük kell a közigazgatási hatósági

eljárásokban. Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdéséből a hatósági döntések megfelelő indokolásának kötelezettsége is következik. Az alperesi hatóság azonban nem tért ki határozata indokolásában a keresési igazolás jelentőségére a bírságkiszabás körében. Az elsőfokú bíróság pedig a II. rendű felperes ezt firtató kereseti kifogását nem merítette ki, amellyel megsértette a Kp. 86. § (1) bekezdés szerinti elbírálási kötelezettségét, továbbá a Kp. 84. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 346. § (4) és (5) bekezdése szerinti indokolási kötelezettségét is.

A fentiekre tekintettel a Kúria az elsőfokú ítéletet a Kp. 121. § (1) bekezdés b) pontja alapján úgy változtatta meg, hogy az alperesi határozatokat megsemmisítette, és az alperest új eljárás lefolytatására kötelezte. Ennek során az eljárási hibák kiküszöbölésével a klímavédelmi szempontoknak megfelelő döntés meghozatalára less törvényes lehetőség.

(az Európai Unió Bíróságának joggyakorlata) Az általános kötelezettséget leíró európai Klímarendelet joggyakorlata az európai bíróság előtt sem alakult még ki, eddig egyetlen közlekedési tárgyú klímajogi ítéletben említik, bár már több előzetes iránymutatásra irányuló kérelem érkezett, de ezeket még nem bírálták el. A Klíma Irányítási Rendelettel kapcsolatban egy svéd civil szervezet lépett fel a svéd nemzeti klíma és energia tervvel szemben, egyebek között az Aarhusi Egyezmény 7. cikkében szereplő, a stratégiai döntésekben való civil részvételi jogok sérelmét is állítva, azonban a kérelmet a bíróság nem találta megalapozottnak. Méginkább elutasító volt az európai bíróság egy másik svéd civil szervezet kérelmének ügyében, amit azért utasított el, mert nem látott közvetlen kapcsolatot a sérelmezett klíma és energia tervezési folyamat és a civil szervezet jogosultságai között. Egy holland civil szervezet szintén a bírósághoz tudott fordulni a TFEU 263. cikke alapján, miután a Bizottság elutasította a panaszát. Minden ilyen ügyben ugyanakkor a közvetlen érdekelttség követelménye szinte legyőzhetetlen akadályt jelent az előtt, hogy egy civil szervezet a nemzeti klíma és energia terv rendelkezéseit érdemben vitathassa. A bíróság ebben az ügyben sem vizsgálta érdemben a holland civil szervezet panaszát tekintetben, hogy a NEKT előkészítése és tartalma nem volt megfelelő, különös tekintettel arra, hogy nem végeztek stratégiai környezeti vizsgálatot a hatások mindenoldalú feltárása érdekében. Ezúttal arra is hivatkozott a bíróság, hogy a Bizottság jogszerűen hiányolta a panaszában a tagállami mulasztás konkrét megjelölését.

(a magyarországi klíma és energiastratégiákkal szembeni hazai jogorvoslatok) A jelen projekt keretein kívül esik, azonban megemlítjük, hogy a Társadalmi Reflexió Intézet (TRI) átfogó klíma projektjében vizsgálta a klíma és energia stratégiákkal szemben az Alkotmánybíróság, egyes esetekben pedig rendes bíróságok (közigazgatási bíróságok) előtti eljárások lehetőségét. A kutatás eredményei összhangban vannak a bevezetőben tett azon állításokkal, miszerint az új

szemléletű, európai tervezés szellemisége nehezen honosodik meg a volt szocialista országokban, ehhez képest a tervezés jogi háttere, megalapozása és a tervek megfelelő végrehajtása nehezen támadható jogorvoslatokkal. A TRI nagy projektjében számos tanulmány született, amelyek ebben a körben felvetették még a hibás vagy nem elég hatékony klíma és energia tervek polgári vagy közigazgatási bírósági perben való megtámadását, akár mulasztási per konstrukcióban vagy még inkább kártérítési (kármegelőzési) vagy személyiségi jogi (elsősorban az egészségre és a lakhatásra való jogosultságok alapján) perekben. A klímaper a nemzetközi joggyakorlatban, különösen a nyugati országokban egyre inkább polgárjogot nyernek, mint a ma már alapügynek számító holland Urgenda ügy, vagy legutóbb például Svájcban a sikeres KlimaSeniorinnen per és a 16 montanai fiatal által szintén nemrégiben megnyert USA klímaper. Magyarországon egyelőre kevés hasonló próbálkozás történt, leginkább talán Bándi Gyula, a jövő nemzedékek szószólója által a nem megfelelően előkészített és megfogalmazott magyar klímátörvénnyel szemben az Alkotmánybíróság előtt emelt panaszt lehet említeni, amelyhez több hazai zöldszervezet is csatlakozott.

6. Következtetések és javaslatok

Az európai klíma és energiajogi tervezés alapvető jogforrásainak vizsgálata során a legfontosabb megállapítás, amit tehetünk, az, hogy az európai jog rendszer szemléletű, törekszik az egyes jogi eszközök minél szélesebb körű integrációjára. Ezzel kiküszöbölhetik az egyes jogi kötelezettségek közötti anomáliákat, felesleges, ellentmondó erőfeszítéseket és az erőforrások pazarlását, ellenben kihasználják a jogrendszer egészében rejlő szinergia lehetőségeket. Az EU klíma és energia tervezés joga ennek megfelelően figyelemmel van a nemzetközi klímavédelmi egyezményekre, a kiotói folyamatra és különösen a Párizsi Egyezményben vállaltak teljesítésére. A saját jogrendszerén belül az európai jogalkotók számítanak az egymással összefüggő igazgatási ágazatok együttműködésére, kiemelten az agrárigazgatásra, de amellett számos más határterület is említhető, mint a településrendezés, a közlekedés, az iparigazgatás számos ágazata, a hulladékkezelés és még nagyon sok terület. Ezek részvétele változó arányban tartozik a kibocsátások, az üvegházhatású gázok elnyelése és kompenzációja, illetőleg az alkalmazkodás kategóriái alá.

Az integráció elvének felel meg az EU klíma és energia jog egy sor jogtechnikai, igazgatási módszertani vonása is, mint az anyagi jogi és eljárásjogi intézmények összehangolása, a kötelezettségek teljesítésének monitorozása és a szükséges korrekciók, végső soron pedig szankciók érvényesítése. Eljárásjogi oldalról garanciális jelentősége van a környezeti hatásvizsgálati jogintézmény családnak (stratégiai környezeti vizsgálat, egyedi projektek

hatásvizsgálata, a már működő projektek hatásvizsgálata stb.) és a közösségi részvétel jogintézményeinek.

Végül az integráció elvét támasztják alá a másik oldalról a klíma és energia ágazatokat a környezetvédelmi jog és a fenntartható fejlődés teljes rendszeréhez kapcsoló alapelvek is, illetőleg a jogrendszer egészéhez fűző emberi jogok vagy alkotmányos jogok.

A klímavédelemben érdekelt csoportoknak, szervezeteknek természetesen tisztában kell lenniük ezzel a többszintű rendszerrel, azonban a kiindulási pontjuk mindenképpen az kell legyen, hogy az európai és a nemzeti szintű klímajog milyen tényleges eredményeket tud felmutatni. Az információhoz jutás ennek megfelelően a közösségi részvétel kulcseleme. Szerencsére, éppen a klímavédelmi jog inherens rendszer jellegéből kifolyóan általában több információ forrásra lehet támaszkodni. Ezek nagy vonalakban: a globális, ENSz, UNECE források, (IPCC, IPBES), az uniós EEA és egyéb intézmények adatai, illetőleg a nemzeti klímatervek és előrehaladási jelentések közvetlen hozzáférhetősége az EU honlapjairól. Amennyiben a nemzeti hatóságok felől akadozna az információ áramlás, ezek a források pótolhatják a hiányzó adatokat, illetőleg a különböző szintű, de ugyanazokra a tényekre vonatkozó adatok összevetése is fontos hozzájárulás lehet a résztvevők tisztánlátásához.

Az elégtelen klímateljesítmény klíma és energiajogi és rokonterületi okainak feltárása ezt követően kezdődhet csak, és nyilvánvalóan fő terepe a klíma és energia tervek tagállami megjelenítése és végrehajtása lesz. Ami Magyarországot illeti, kimondhatjuk, hogy az EU jogi követelményeit ezen a területen teljesítjük, legalábbis ami a tervezés egyes tartalmi elemeit illeti. Ugyanakkor a rendszer szerű megközelítés hiánya, az egymásról sem tudomást vevő tervek és a tervekről egészében tudomást nem vevő jogrendszer azt jelenti, hogy az integráció elve valójában ezen a szinten már nem megfelelően érvényesül.

Különös figyelmet érdemel hazánkban az igazságosság érvényesülése a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásban és az energiaszegénység terén. A hatékonyabb és igazságosabb klímavédelemért fellépő civil szervezetek eljárási jogosultságaiban a jelen tanulmány komoly hiányosságokra mutatott rá. A különböző állami tervezési és közigazgatási jogi eljárásokban nincsenek meg a gyengébb fél védelmét szolgáló intézmények, ellenkezőleg a civil szervezetek és a helyi közösségek jogérvényesítése előtt súlyos szakmai, anyagi és bürokratikus akadályok tornyosulnak. A magyar jogalkotásban az utóbbi években elharapózott salátatörvények pedig már azt is nagyban megnehezítik, hogy az érdekelték időben és megfelelő mélységben megismerhessék a rájuk vonatkozó újabb és újabb jogi rendelkezéseket, azok nem egyszer váratlan módosításait.

Megjegyezzük, hogy a közösségi részvétel tekintetében kritikával illethetők maguk az európai klíma és energiaügyi szabályok is, különösen eljárásjogi oldalról. A formális ügyfélegyenlőség túlhajtásával valójában megengedhetetlen előnyökhöz juttatják a különböző gazdasági lobbikat, akik a maguk részéről nagyon is érdekeltek a klíma és energia ügyben, csak hogy egészen más oldalról, más szemlélettel.

A tényleges civil (tehát mind az állami-politikai, mind pedig a közvetlen gazdasági érdekektől független) szervezetek sokkal több támogatásra szorulnának, egyebek között független szakértői és jogászai háttér kialakítása, az ahhoz való hozzáférés biztosítása révén. Bár számos fontos közösségi részvételi elemet tartalmaznak, hiányzik az európai (és így természetesen a nemzeti szintű) klíma és energia tervezési jogszabályokból az ún. részvételre képesítés (capacity building) intézményrendszere is. Az Aarhusi Egyezményből, különösen annak általános rendelkezéseiből (3. cikk) jól kirajzolódik, hogy a helyi közösségeknek és környezetvédelmi civil szervezeteknek milyen információs, képzési, intézményi segítséget kell nyújtani ahhoz, hogy a részvételük hatékony legyen, haszonnal járjon még a hatóságok és a gazdasági oldal szempontjából is.

A tanulmányunkban külön kitértünk a jogorvoslathoz való jogra, illetőleg az ide vonatkozó bírósági ügyekre. Kétségkívül elindult és fejlődőben van a nem megfelelő eredménnyel járó klíma és energiaügyi intézkedésekkel szembeni jogi fellépés gyakorlata. Globálisan a többnyire sikeresnek mondható klímapercek száma már 1500 felett jár. Ugyanakkor mind az Európai Unióban, mind a nemzeti szinten meg kell állapítanunk egy jól kirajzolódó mintázatot: a deklaratív jellegű győzelmek száma elismerésre méltóan nő, azonban, ha azt vizsgáljuk, hogy sikerült-e a civil csoportoknak, szervezeteknek, hálózatoknak a kormányaikkal vagy nagyvállalatokkal szemben konkrét intézkedésekben, érdemi szakpolitika, vállalati stratégia változtatásokban is mérhető eredményeket elérni, a kép már sokkal kevésbé biztató.

A klíma és energia ügy szerkezeti csapdája nehezen kikerülhető. Rendkívül bonyolult, sokrétű szakmai, jogi problémákkal állunk szemben, ahol az ellenérdekelt, főként energiaügyi lobbis nyomasztó szakmai, jogi és pénzügyi fölényben van. A közvetlen érdekelt helyi közösségek, az őket támogató nemzeti és nemzetközi környezetvédelmi szervezetek, e szervezetek hálózatai önmagukban kis eséllyel képesek felvenni velük a versenyt. A jelenlegi globális civilizáció önvédelmi reflexei pedig hallatlanul lassúak. Emiatt van szükség arra, hogy a globális szint alatti összes közösség egymásra tekintettel, integráltan lépjen fel a közismert "Powers of 10" koncepcióval összhangban. A jelen tanulmány is ezt a célt kívánja szolgálni.

A REPowerEU implementációja Magyarországon az EU Alapjogi Chartájában foglalt egyes jogokra tekintettel

- kutatási anyag -

1. AZ ALAPVETŐ JOGOKRA ÉS A KÖRNYEZETVÉDELEMRE/KLÍMAVÉDELEMRE VONATKOZÓ NEMZETI JOGI KERET ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA

- Magyarország Alaptörvénye (The Fundamental Law of Hungary) <https://njt.hu/jogszabaly/en/2011-4301-02-00>
- a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény (Kvt.) (Act LIII of 1995 on the general rules of environmental protection), <https://njt.hu/jogszabaly/1995-53-00-00>
- a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet (KHVr.) (Government Decree 314/2005. (XII. 25.) on environmental impact assessment and the consolidated environmental use permits), <https://njt.hu/jogszabaly/2005-314-20-22>
- a klímavédelemről szóló 2020. évi XLIV. törvény (Klímatv.) (Act XLIV of 2020 on climate protection) <https://njt.hu/jogszabaly/2020-44-00-00>
- az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (Ákr.), <https://njt.hu/jogszabaly/2016-150-00-00>
- a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (Kp.) (Act I of 2017 on the Code of Administrative Litigation), <https://njt.hu/jogszabaly/2017-1-00-00>

- a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Act CXXX of 2016 on the Code of Civil Procedures) (Pp.), <https://njt.hu/jogszabaly/2016-130-00-00>
- a polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) (Act V of 2013 on the Civil Code), <https://njt.hu/jogszabaly/2013-5-00-00>
- a büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) (Act C of 2012 on the Criminal Code), <https://njt.hu/jogszabaly/2012-100-00-00>

Az alapvető jogokat az Alaptörvény rögzíti hazánkban.

Az Alaptörvény rögzíti az államra és az állampolgárokra vonatkozó legfontosabb szabályokat, alkotmányos jogaikat és az e mellé állítandó kötelezettségeiket. A meghatározott értékeket, jogokat és kötelezettségeket nem csak a jelenben, hanem a jövőre nézve is védelemben részesíti, ami a klímavédelem szempontjából jelentős.

Az Alaptörvény előszavának, bevezetésének is nevezhető Nemzeti Hitvallás 8. felhívása szerint:

„Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.”

A P. cikk szerint:

„A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

XX. cikk

“(1) Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.”

XXI. cikk

“(1) Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.”

„Az egészséges környezethez való jog tehát megilleti a jelen és a jövő generációkat is. Az Alaptörvényben azonban ezen kívül is található olyan állampolgári jogok, amik hivatkozhatók klímaügyekben is. Meg kell jegyeznünk, hogy az egészséghez való jog, szemben a környezeti jogokkal állampolgári jog (és nem csak állami feladat vagy célkitűzés), tehát attól függetlenül is követelhető, hogy az államnak az adott helyzetben szándékában áll-e arról maradéktalanul gondoskodni.”

A személyiségi jogok védelmét a polgári törvénykönyv (Ptk.) biztosítja.

A környezetvédelem keretjogszabálya a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény (Kvt.). Az éghajlatvédelmi szempontok érvényesítése szempontjából mindenképpen említést érdemel még a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló kormányrendelet (KHVr.)

“A Kvt. a hazai környezetvédelmi jog alapvető dokumentuma, azonban ágazati, összefoglaló kódexként inkább az alapelvekre és nagyobb strukturális kérdésekre összpontosít, kevés tételes jogi rendelkezést alkalmaz.

Viszonylag részletesen szabályozza ugyanakkor a jelentős környezeti hatással járó egyedi beruházások megvizsgálását irányzó környezeti hatásvizsgálat (KHV), illetőleg az egyes tervek, programok környezeti szempontú vizsgálatát, a stratégiai környezeti vizsgálatot (SKV), továbbá a közösségi részvétel olyan fontos részletkérdéseit, amikre más jogforrások kevesebb hangsúlyt fektetnek (például konzultációk, részvételre képesítés), valamint a levegőtisztaságvédelmi jog, természetvédelmi jog, hulladékgazdálkodási jog és más különös részi jogágazatok legáltalánosabb normáit.”

A klímavédelem területén a klímavédelemről szóló 2020. évi XLIV. törvényt kell első helyen említeni.

További éghajlatvédelmi jogforrások:

- az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye és annak Kiotói Jegyzőkönyve végrehajtási keretrendszeréről szóló 2007. évi LX. törvény <https://njt.hu/jogszabaly/2007-60-00-00>
- az üvegházhatású gázok közösségi kereskedelmi rendszerében és az erőfeszítés-megosztási határozat végrehajtásában történő részvételről szóló 2012. évi CCXVII. törvény <https://njt.hu/jogszabaly/2012-217-00-00>
- az energiahatékonyságról szóló 2015. évi LVII. törvény <https://njt.hu/jogszabaly/2015-57-00-00.14>
- a megújuló energia közlekedési célú felhasználásának előmozdításáról és a közlekedésben felhasznált energia üvegházhatású gázkibocsátásának csökkentéséről szóló 2010. évi CXVII. törvény <https://njt.hu/jogszabaly/2010-117-00-00>
- Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer működésének részletes szabályairól szóló 94/2014. (III.21.) Kormányrendelet <https://njt.hu/jogszabaly/2014-94-20-22>

- 23/2018. (X. 31.) OGY határozat a 2018-2030 közötti időszakra vonatkozó, 2050-ig tartó időszakra kitekintést nyújtó második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiáról <https://njt.hu/jogszabaly/2018-23-30-41>

“A teljes klímavédelmi témakör döntő mértékben csak az éghajlatvédelmi, környezetvédelmi és a különböző rokonterületi igazgatási és jogágazatok terveiben, programjaiban található meg, azaz egyelőre konkrét kötelezettségeket nem rónak a magyar közigazgatási rendszerre és a jogalanyokra.

A tervek egyébként általában kiváló szakmai színvonalon íródtak, a világ klímatudományának legfontosabb eredményeit összegzik. Ahogyan láttuk, a tervek lebontása azonban egyelőre rendkívül hiányos.

Mindenkire nézve kötelező jogszabályok, törvények, kormányrendeletek vagy miniszteri rendeletek elvéve található még a jelenlegi magyar klímajogban, azok is viszonylag kevés konkrétumot tartalmaznak. Ezek a jogi normák általában nélkülözik a kikényszerítésükhöz szükséges pénzügyi, intézményi és eljárási jogi eszközöket.

Azt is meg kell állapítanunk ezzel kapcsolatban, hogy maguk a tervek is hibásak abban, hogy nem hatják végre őket. Az intézményekről és a költségvetési, eljárási háttérrel ezek a tervek hallgatnak.”

2. A REPOWEREU HAZAI IMPLEMENTÁCIÓJA

A REPowerEU terv az orosz fosszilis tüzelőanyagok behozatalától való uniós függőség fokozatos megszüntetését célozza. Az említett célt jóval 2030 előtt és olyan módon kell megvalósítani, hogy az összhangban álljon az Európai Zöld Megállapodással és az (EU) 2021/1119 európai parlamenti és tanácsi rendeletben foglalt, 2030-ra és 2050-re vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzésekkel.

A 2022-es európai szemeszter Magyarországra vonatkozó országspecifikus ajánlásai közül a REPowerEU fejezet szempontjából az alábbiak voltak relevánsak:

- 5. A fenntartható víz- és hulladékgazdálkodás, valamint a gazdaság körforgása, a vállalkozások digitalizálása, a zöld és digitális készségek, valamint a kutatás és az innováció reformjának és befektetéseinek előmozdítása.
- 6. Magyarország csökkentse a fosszilis tüzelőanyagoktól való általános függőséget a megújuló energiaforrások elterjedésének felgyorsításával, különösen az engedélyezési eljárások egyszerűsítésével és a villamosenergia-infrastruktúra korszerűsítésével. A fosszilis

tüzelőanyagok importjának diverzifikálása, különösen a más országokkal való összekapcsolás megerősítésével. Csökkentse a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőséget az épületekben és a közlekedésben azáltal, hogy fokozza az energiahatékonysági intézkedésekre irányuló erőfeszítéseket mindenki számára, különösen a lakóházak esetében és a közlekedés villamosítására.

Magyarország 2023 augusztusában nyújtotta be a Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv REPowerEU önálló energetikai fejezetére vonatkozó javaslatát. A program az energiaszuverenitás erősítése és a kiegyenlített energiaátmenet érdekében stratégiai, szabályozási és beruházási terveket tartalmaz. A fejlesztések elsősorban a villamos energia hálózat korszerűsítését, az ipar zöldítését, a geotermikus energia szélesebb körű hasznosítását, a zöld gazdaságban foglalkoztatható szakemberek képzését és az energiahatékonyság javítását célozzák. A REPowerEU fejezetben helyet kaptak az energetikai digitalizációt, a vállalkozások elektromos járműbeszerzéseit és a hazai e-töltőinfrastruktúra további bővítését szolgáló beruházások is.

Az Energiaügyi Minisztérium a tervek szerint intézkedéseket tesz az energiaközösségek kibővítésére, az energiatárolás elterjedésére, a biogáz, biometán szélesebb körű hasznosítására.

A szabályozási eszközök mellett fejlesztési támogatás élénkítheti a földhő és a hidrogén hazai alkalmazását. A beruházások közül a legnagyobb forrásmennyiség a villamos energia hálózat korszerűsítésére jut. A megújulóknak biztonságos rendszerbe kapcsolását hagyományos és intelligens hálózatfejlesztések szolgálják kapacitásbővítéssel, a működési megbízhatóság javításával.

A javaslat a hazai ipari parkok számára lehetőséget teremtene arra, hogy az energiafelhasználásuk zöldítésével nagyobb mértékben legyenek képesek az önellátásra. A zöld gazdaság a gyártókapacitások megerősítésével, tiszta technológiák alkalmazásával, a szakemberek átképzésével járulhat hozzá egyszerre az energetikai-klímavédelmi és növekedési-versenyképességi törekvések valóra váltásához. A vállalkozások, középületek és lakóingatlanok energiahatékonyságának javítása jelentősen csökkentheti a primerenergia-felhasználást.

A hazai RRF 2023. augusztusában készült REPowerEU fejezete 14 reformintézkedést és ugyancsak 14 beruházást tartalmaz. A fentiek alapján három középtávú energetikai beavatkozási irány emelkedik ki:

- az energetikai infrastruktúra (kiemelten a hálózatok) fejlesztése: a villamos energia szektorban a dinamikusan növekvő megújuló alapú áramtermelés integrálása, a digitalizáció növelése és az elektrifikáció térnyerésének támogatása érdekében, a földgáz szektorban pedig az import diverzifikációhoz szükséges infrastrukturális fejlesztések megvalósításával;
- az ipar, mint jelentős energiafelhasználó zöldítése: a megújuló alapú saját energiatermelés fokozásával, a földhő és a megújuló hidrogén szélesebb körű hasznosításával, az ÜHG kibocsátás csökkentésével, továbbá a zöld kompetenciák bővítésével;
- megújuló energia nagyobb mértékű hasznosítása és az energiahatékonyság javítása (a lakossági és a közszektorban).

Emellett, az energiaforrások diverzifikációja, illetve az energiaszuverenitás érdekében a hazai REPowerEU fejezetben nem említett intézkedések is végrehajtásra kerülnek.

3. RELEVÁNS JOGSZABÁLYOK ÉS STRATÉGIAI DOKUMENTUMOK

Jogszabályok

- 2007. évi LXXXVI. törvény a villamos energiáról (Vet.), <https://njt.hu/jogszabaly/2007-86-00-00>
- 273/2007. (X. 19.) Korm. rendelet a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról (Vet. Vhr.), <https://njt.hu/jogszabaly/2007-273-20-22>
- 382/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet a villamosenergia-ipari építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról, <https://njt.hu/jogszabaly/2007-382-20-22>
- 2008. évi XL. törvény a földgázellátásról (Get.), <https://njt.hu/jogszabaly/2008-40-00-00>
- 2013. évi XXII. törvény a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatalról (MEKH tv.), <https://njt.hu/jogszabaly/2013-22-00-00>
- 2023. évi C. törvény - a magyar építészettről (Méptv.), <https://njt.hu/jogszabaly/2023-100-00-00>
- 280/2024. (IX. 30.) Korm. rendelet a településrendezési és építési követelmények alapszabályzatáról (TÉKA), <https://njt.hu/jogszabaly/2024-280-20-22>
- 1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról, <https://njt.hu/jogszabaly/1993-48-00-00>

- 203/1998. (XII. 19.) Korm. rendelet a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény végrehajtásáról, <https://njt.hu/jogszabaly/1998-203-20-22>
- 2015. évi LVII. törvény az energiahatékonyságról, <https://njt.hu/jogszabaly/2015-57-00-00>
- 9/2023. (V. 25.) ÉKM rendelet az épületek energetikai jellemzőinek meghatározásáról, <https://njt.hu/jogszabaly/2023-9-20-8X>
- 176/2008. (VI. 30.) Korm. rendelet az épületek energetikai jellemzőinek tanúsításáról, <https://njt.hu/jogszabaly/2008-176-20-22>
- 176/2017. (VII. 4.) Korm. rendelet az energiahatékonysági célokat szolgáló beruházás adókedvezményének végrehajtási szabályairól, <https://njt.hu/jogszabaly/2017-176-20-22>
- 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról, <https://njt.hu/jogszabaly/2011-204-00-00>
- 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről, <https://njt.hu/jogszabaly/2013-77-00-00>

Fontosnak tartjuk továbbá megemlíteni az alábbi jogszabályt, melyet a tűzifaigények kielégítése miatt vezettek be, bár nem része a REPowerEU csomagnak, de energetikai szempontból releváns.

- 287/2022. (VIII. 4.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet ideje alatt a tűzifaigények biztosításához szükséges eltérő szabályok alkalmazásáról, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2200287.kor>

Stratégiai dokumentumok

- Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Terve (RRF) <https://archive.palyazat.gov.hu//helyreallitasi-es-ellenallokepességi-eszkoz-rrf>
- Nemzeti Energiastratégia 2030, kitekintéssel 2040-ig (NES) (<https://www.banyasz.hu/images/klimapolitika/Nemzeti%20Energiastrat%C3%A9gia%202030.pdf>)
- Nemzeti Energia- és Klímaterv (NEKT) (https://commission.europa.eu/system/files/2023-09/HUNGARY%20-%20DRAFT%20UPDATED%20NECP%202021-2030%20_HU.pdf)
- Magyarország Nemzeti Hidrogénstratégiája (<https://kormany.hu/dokumentumtar/magyarország-nemzeti-hidrogenstrategiaja>)

Intézkedési terület	Legfőbb jogszabályok
Infrastruktúra-fejlesztés (hálózatfejlesztés) + új termelői kapacitások, megújulók elterjedése	Vet. Get. Méptv. 280/2024. (IX. 30.) Korm. rendelet a településrendezési és építési követelmények alapszabályzatáról Kvt. 66.§ (1b) bek. Khvr. 1.§ (12) bek.
Az energiaközösségek kibővítése	Vet. Vet. Vhr. Get.
Az aggregátorok szerepének erősítése	Vet. Vet. Vhr.
A szabályozási tartalékpiacon termékstruktúrájának megújítása az új típusú rugalmasságok piacra lépésének elősegítése érdekében	Vet. Vet. Vhr. MEKH tv.

Jogi ösztönzők az energiatárolás elterjedésében	Vet. Vet. Vhr. Khvr. 1. § (12) bek.
Az okosmérők szabályozásának átalakítása	Vet. Vet. Vhr.
A hidrogén jogi kereteinek biztosítása	Get.
A megújuló erőművek hálózati csatlakozási engedélyezése	Vet. Vet. Vhr. Get - a biogáz, hidrogén kapcsán
A biogázra/biometánra vonatkozó stratégia kidolgozása	NES
A dinamikus árképzés jogi hátterének kidolgozása	Vet. Vet. Vhr.
Hálózati tarifák megállapítása	Vet. Vet. Vhr.
A hálózati csatlakozási eljárás harmonizálása	Vet. Vet. Vhr.

A geotermikus szabályozási keret fejlesztése	<p>1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról</p> <p>203/1998. (XII. 19.) Korm. rendelet a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény végrehajtásáról</p> <p>627/2022. (XII. 30.) Korm. rendelet a nemzetgazdaság részére ásványi-nyersanyagellátás biztosítása érdekében egyes törvényi és kormányrendeleti szabályoknak veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról</p> <p>1509/2022. (X. 21.) Korm. határozat a geotermikus energiahasznosítással kapcsolatos intézkedésekről</p>
Lakóépületek energiahatékonysági fejlesztésének keretrendszere	<p>2015. évi LVII. törvény az energiahatékonyságról</p> <p>9/2023. (V. 25.) ÉKM rendelet az épületek energetikai jellemzőinek meghatározásáról</p> <p>176/2008. (VI. 30.) Korm. rendelet az épületek energetikai jellemzőinek tanúsításáról</p> <p>76/2017. (VII. 4.) Korm. rendelet az energiahatékonysági célokat szolgáló beruházás adókedvezményének végrehajtási szabályairól</p>
Zöld készségek	<p>2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról</p> <p>2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről</p>

4. MUTASSA BE, HOGY A FELSOROLT DOKUMENTUMOK FIGYELEMBE VESZIK-E AZ EU ALAPJOGI CHARTÁJÁNAK 37 CIKKÉT.

4.1. A magyar REPowerEU Fejezet az alábbi intézkedés/reform végrehajtása során rendeli érvényesíteni a környezetvédelmi, természetvédelmi érdekeket:

- A hidrogén jogi kereteinek biztosítása (Reform 6): A kínálati oldalon a reform azt vizsgálja, hogy a jelenlegi jogszabályok lefedik-e a megújuló hidrogén előállításának valamennyi környezetvédelmi szempontját.
- Vállalkozások energiahatékonysági fejlesztései (Beruházás 8): A beruházás az energetikai hatékonyság fokozásának és az energiatakarékosságnak a szükségességét, a környezettudatos gazdasági versenyképesség erősítését, így a felhasznált primer energia mennyiségének csökkentését szolgálja, mellyel a környezetterhelés is csökkenthető.
- Zöld gazdaság emberi erőforrásának megerősítése (Beruházás 10): a lakossági energia- és környezettudatossági ismeretek bővítése

A DNSH-elv a hazai REPowerEU fejezetben átfogóan jelenik meg akként, hogy a dokumentum szerint az EU taxonómiai rendeletének 17. pontjában meghatározott hat környezeti célkitűzésnek megfelelően valósulnak meg a tervezett beruházások. A REPowerEU fejezet valamennyi beruházásának célja a klímavédelem, az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, valamint az éghajlatváltozás révén az emberekre, természetre, valamint az eszközökre való hatások csökkentése, illetve az ellátásbiztonság növelése.

„A Villamos energia hálózatfejlesztés és digitalizálás beruházás az RRF Rendelet VI. számú melléklete alapján 100%-os klímaegyütthatóval valósul meg. A beruházás a Biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása célkitűzés által megfogalmazott kritériumok szerint valósul meg. A Nagynyomású földgáz vezetékhálózat kapacitásbővítése beruházás során a meglévő földgázvezetékek korszerűsítésével az energiahatékonyság fokozásával, valamint a kompresszorállomások korszerűsítésével metán kibocsátás

csökkenés érhető el, így a beruházás csökkenti az ÜHG kibocsátást. A vezetékek későbbi hidrogénzállításra való alkalmazhatósága szintén segíti a klímacélokat.

A Földgáz tárolók energiahatékonysági beruházás számos fölgáztárolással kapcsolatos műszaki folyamat energiahatékonyságának fokozását, vagy technológia-cserével (elektrifikáció) a folyamatból származó közvetlen szennyezések kiváltását segíti elő. A hatékonyságjavuláson keresztül az éves saját célú földgázfelhasználás is csökken, hozzájárulván az ÜHG kibocsátás visszafogásához.

Az Adria vezeték kapacitásbővítése és a finomítói rugalmasság fejlesztése projektek esetében az implementációs munkák során keletkező, illetve az elbontott egységek hulladékainak kezelésére Újrahasznosítási Terv készül. A veszélyes hulladék frakciók megfelelően kerülnek ártalmatlanításra. A nyersolajvezetékek korszerűsítése növeli az üzembiztonságot és csökkenti a környezeti kockázatokat. Az Ipari parkok energetikai célú zöldítése keretében telepített megújuló energiakapacitások csökkentik a hálózatról vételezett fosszilis alapú villamos energia felhasználását.

A Zöld gazdasági gyártókapacitások kiépítése beruházás hatására átalakul a korábban folytatott ipari tevékenység: másfajta termékek kerülnek gyártásra. A támogatás hatására korszerű gyártási folyamat kerül kialakításra, ami alacsonyabb fajlagos energiaigényt keletkeztet, mely hatását tekintve csökkenti a primer energia felhasználást, ami közvetve arányosan csökkenti az ÜHG kibocsátást. A Zöld technológiák alkalmazása beruházás eredményeként csökkenni fog az ÜHG kibocsátás.

A Hidrogén beruházások az RRF Rendelet VI. számú melléklete alapján 100%-os klímaegyütthatóval valósulnak meg. A megújuló energia alapon előállított megújuló hidrogén hozzájárulhat a nehezen szénmentesíthető közlekedési szegmensek hidrogén általi dekarbonizációjához.

A Zöld gazdaság emberi erőforrásának megerősítése intézkedés képzésekre irányul, ezért az érintett környezetvédelmi célkitűzés tekintetében még csekély környezeti kockázat sem állapítható meg. A Földhő hasznosítása az RRF Rendelet VI. számú melléklete alapján 100%-os klímaegyütthatóval valósul meg. A beruházás keretében támogatható tevékenységek kis mértékű ÜHG kibocsátást okoznak az építés során (kútfúrás és felszíni létesítmények kiépítése).

A Középületek energiahatékonysági beruházásai az RRF Rendelet VI. számú melléklete alapján 100%-os klímaegyütthatóval valósul meg. A környezetvédelmi termékdíjról szóló 2011.

évi LXXXV. törvény szerinti napelemekre kivetett díj megfizetésével az életciklus végén az elavult napelemek újrahasznosítását finanszírozza az állam.

A Lakosság energiahatékonysági beruházásai az RRF Rendelet VI. számú melléklete alapján 100%-os klímaegyütthatóval valósul meg. A beruházás nem valósul meg természeti oltalom alatt álló területeken, így nem érinti a Tanács 92/43/EGK irányelve a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről, sem az Európai Parlament és a Tanács 2009/147/EK irányelvét a vadon élő madarak védelméről. A környezetvédelmi termékdíjról szóló 2011. évi LXXXV. törvény szerinti napelemekre kivetett díj megfizetésével az életciklus végén az elavult napelemek újrahasznosítását finanszírozza az állam. A Vasúti szakaszok villamosítása fellépéstípus 100%-os éghajlatváltozási együtthatóval támogatható az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1060 rendelet I. mellékletében szereplő 096 és 100 kódjelű beavatkozási terület alapján, mivel az elektromos meghajtású kötöttpályás közlekedés fejlesztése elősegíti a klímasemleges gazdaságra való átállást.”

A fentiek alapján a magyar REPowerEU szövege a Charta 37. cikkével összhangban igyekszik integrálni a környezetvédelmi érdekeket.

Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ) által a magyar REPowerEU fejezet tervezetéhez tett észrevétel kiemelte, hogy a két fő célkitűzés, az energiaátmenet felgyorsítása és az energiatakarékosság ellen hatnak az egyéb, diverzifikációs célkitűzéshez tervezett magyar reformok és beruházások (pl. erőltetett iparosítás, akkumulátorgyártás). A civil szervezet hivatkozott arra is, hogy a fosszilis függőséget növeli, az energiabiztonságot is inkább veszélyezteti a hazai villamosenergia-termelés földgáztüzelésű alapokra helyezésének (akár átmeneti) fokozása. A hazai, gazdaságossági és környezeti-társadalmi szempontokat figyelembe vevő módon kitermelhető gázkészlet erősen véges, közép- és hosszútávon nem fenntartható. A hazai nem-hagyományos gázkészletek (palagáz) kitermelése rendkívül beruházás- és költségigényes, a technológia számos európai országban ma is tiltott annak környezetpusztító, a környéken élőkre és megélhetésükre káros hatásai miatt.

A REPowerEU-ban felsorolt beruházások leginkább jelentős eszközbeszerzéseket, illetve infrastruktúra-bővítési elemeket tartalmaznak. A vonalas és telephelyi infrastruktúra kiépítése, és ezzel a megszüntetésre vagy degradálásra kerülő biológiailag aktív felületek, illetve a beszerzendő nagy értékű berendezések - jelentős környezetterheléssel járó - előállítás és szállítása összevetve a várható csekély kibocsátáscsökkenési eredményekkel és a hosszú távú negatív hatásokkal összességében sértheti a DNSH elvet. A REPowerEU fejezetből hiányzik a környezeti, társadalmi és éghajlatvédelmi negatív hatások elemzése, továbbá nem veti össze a tervezett intézkedések hatékonyságát más lehetséges intézkedésekével.

Megjegyzendő, hogy fentiekén kívül vannak az energiaszuverenitás javítását célzó intézkedések, amelyekre nincs utalás sem az REPowerEU tervben és erősen megkérdőjelezhető, hogy a Charta 37. cikke érvényesül-e azok végrehajtása során. Példaként említhető a fakitermelés természetvédelmi korlátainak jelentős enyhítése, az energiaforrások diverzifikálása és az energiafüggetlenség növelése érdekében hozott, az erdőgazdálkodási- természetvédelmi szabályok mellőzését lehetővé tévő 87/2022. (VIII. 4.) Korm. rendelet.

4.2. Hálózatfejlesztés és új termelői kapacitások létesítése

A Vet. szabályai integrálják a környezetvédelem érdekeinek fontosságát a villamosenergetikai fejlesztések kapcsán. A törvény továbbá kimondja, hogy a környezet és a természet védelme, a felhasználók ellátása, az elsődleges energiaforrások felhasználásának megtakarítása, valamint a felhasználható energiaforrások bővítése érdekében elő kell segíteni a megújuló energiaforrás, valamint a hulladék, mint energiaforrás felhasználását. (Vet. 9.§ (1) bek.)

A hálózati engedélyesek a villamosenergia-rendszer együttműködése, az átviteli és elosztó hálózathoz való hozzáférés biztosítása érdekében kötelesek az általuk üzemeltetett átviteli és elosztó hálózatot biztonságosan, hatékonyan és megbízhatóan, a környezetvédelmi követelmények, valamint az ellátásbiztonság figyelembevételével üzemeltetni, fenntartani.

A közép- és nagyfeszültségű hálózatokon elérhető szabad kapacitások kiosztására irányuló pályázat során is figyelembe kell venni a környezetvédelmi és természetvédelmi szempontokat.

A magánvezeték és a termelői vezeték engedélyese köteles a magánvezeték biztonságosan, a környezetvédelmi előírások és műszaki követelmények figyelembevételével üzemeltetni, fenntartani.

A Vet. bevezeti az energiaközösség fogalmát, amelyek olyan jogalanyok, melynek elsődleges célja nem a pénzügyi haszonszerzés, hanem az, hogy a tagjai számára, vagy az energiaközösség létesítő okiratában megjelölt működési területen környezeti, gazdasági és szociális közösségi előnyöket biztosítson.

Az új termelői kapacitások engedélyezése során átlátható módon, az egyenlő bánásmód követelményét betartva, a környezet és természetvédelme szempontjának érvényesítésével kell eljárni.

A jogkövetkezmények vonatkozásában a Vet. előírja, hogy a MEKH az engedélyes kötelezettségeinek megszegése esetén visszavonja az engedélyt, ha az engedélyes a kötelezettségeinek nem képes eleget tenni, illetőleg a villamosművet az ellátás biztonságát, az élet-, egészség-, üzem- és vagyonbiztonságot, illetve a környezetet súlyosan veszélyeztető módon üzemelteti.

Jelentős eljárásjogi újítása a Vet-nek az integrált építési és környezetvédelmi engedélyezési eljárás és a könnyített térségek bevezetése:

(a) A könnyített térségeket az energiapolitikáért felelős miniszter a megújuló energiát hasznosító erőművi beépített kapacitás növelése érdekében, illetve új hálózati infrastruktúra és villamosenergia-tároló létesítése céljából jelölheti ki. Könnyített térség az egyes megújuló energiaforrások hasznosításának földrajzi adottságai szempontjából a legkedvezőbb, földrajzilag lehatárolható helyen jelölhető ki.

A könnyített térségben az erőmű, amely által szolgáltatott hatásos villamos teljesítmény függ az időjárási viszonyoktól környezetvédelmi, természetvédelmi és építési engedélyezési eljárása során a Vet. végrehajtására kiadott rendeletben meghatározott szabályokat kell alkalmazni.

(b) Az integrált építési és környezetvédelmi engedélyezési eljárás az átviteli hálózati távvezeték érintő beruházások egyszerűbb megvalósítására irányul. Az építésügyi hatóság a Hivatal által jóváhagyott hálózatfejlesztési tervben szereplő, új közcélú átviteli hálózati távvezetésekre, valamint a villamosmű műszaki biztonsági követelményeit meghatározó miniszteri rendeletben a főelosztóhálózatra, valamint 0,5 MW beépített teljesítménynél nagyobb teljesítményű, időjárásfüggő megújuló energiaforrásokat használó erőművekre vonatkozó, a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló jogszabály szerinti környezeti hatásvizsgálati eljárást és a vezetékjogi engedélyezési eljárást összevontan folytatja le, és dönt az integrált építési és környezetvédelmi engedély megadásáról. Az építésügyi hatóság a környezeti hatásvizsgálat során a környezet- és természetvédelmi jogszabályokat köteles alkalmazni és a környezet- vagy természetvédelmi szempontoknak való meg nem felelés esetén a kérelmet el kell utasítania.

Az integrált építési és környezetvédelmi engedély kiadására tehát kizárólag a MEKH által jóváhagyott hálózati fejlesztési tervben szereplő, közcélúnak minősített új átviteli távvezeték beruházás tekintetében kerülhet sor, mely átviteli távvezeték a funkciójánál fogva kiemelt szerepet játszik a hazai villamosenergia-ellátási rendszerben. Az engedélyező hatóság ebben az esetben egyszerre jár el környezetvédelmi és építésügyi hatóságként. Az engedélyezési eljárás során a hatóságnak teljeskörűen kell alkalmaznia a környezetvédelmi engedélyezésre

vonatkozó szabályokat, így a távvezetéki beruházásokra egyébként irányadó környezetvédelmi engedélyezési szabályok szerint kell eljárnia. Az építési engedélyezés vonatkozásában a távvezeték építési engedélyezésre irányadó vezetékjogi szabályokat kell alkalmazni.

Ezen eljárási szabályrendszer az Alkotmánybíróság az Alaptörvény P) cikke kapcsán a 4/2019. (III. 7.) AB határozatában és a jövő nemzedékek szószólójának AJB-4950/2019. számú ajánlásában foglaltakkal összhangban került kialakításra. A törvény indokolása szerint a módosítás figyelembe veszi az Alkotmánybíróság gyakorlatában megfogalmazott alkotmányos követelményt, miszerint a környezetvédelmi és természetvédelmi hatósági hatáskör gyakorlója a döntéshozatala során a környezetvédelmi, illetve természetvédelmi szempontokat nem rendelheti más szempontok alá.

A környezet- és természetvédelmi kérdésekkel kapcsolatos döntési hatáskörök gyakorlása akkor felel meg az Alaptörvényben foglaltaknak, ha a döntés és annak indokai egyértelműen megjelennek a hatósági határozatban, vagyis a környezeti elemet vagy természeti értéket érintő hatósági döntésnek világosan kifejezésre kell juttatnia a szakkérdésre adott választ és annak indokait. A fentiekre tekintettel a környezet- és természetvédelmi szempontokat más szakkérdések nem szoríthatják háttérbe, mivel a módosítás rögzíti, hogy ha a kérelem a környezet- és természetvédelmi szempontoknak nem felel meg, az a kérelem elutasítását vonja maga után.

Az engedélyezési eljárás ügyintézési határideje a távvezetéki beruházásra irányuló környezetvédelmi hatásvizsgálati eljárás és a vezetékjogi engedélyezési eljárás figyelembevételével került az Ákr.-hez képest hosszabb időtartamban meghatározásra.

A Vet. indokolása szerint az egységes engedély formában történő kiadás a jogorvoslati rendszert egyszerűsíti, "mert így az adott beruházás tekintetében nem szükséges a környezetvédelmi és építésügyi engedéllyel szemben külön-külön jogorvoslattal élni. Az új átviteli távvezetékek országos villamosenergia-ellátási jelentőségére tekintettel rendkívüli bírósági jogorvoslati fórumként a Fővárosi Törvényszék kerül kijelölésre. A kiemelt bírósági jogorvoslati rendszert indokolja, hogy a Budapest Főváros Kormányhivatalának egyes ipari és kereskedelmi ügyekben eljáró hatóságként történő kijelöléséről, valamint a területi mérésügyi és műszaki biztonsági hatóságokról szóló 365/2016 (XI. 29.) Korm. rendelet módosítása útján az átviteli hálózati elemeket érintő engedélyezés országosan központosításra kerül a Budapest Fővárosi Kormányhivatalnál."

A villamosenergia-ipari építésügyi hatósági engedélyezési eljárásokról szóló 382/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet határozza meg a nyomvonal-kijelölési eljárás során a környezetvédelmi szempontok figyelembevételét.

A hálózati engedélyes benyújtja az előzetes vélemények és az egyeztetés alapján javasolt nyomvonalra vonatkozó nyomvonal-kijelölési dokumentációt a hatósághoz, amelyet a hatóság megküld az érintetteknek, beleértve a környezetvédelmi hatóságot is. A nyomvonal-kijelölési dokumentáció kézhezvételét követő 15 napon belül írásbeli véleményt ad a nyomvonal kijelölési dokumentáció szerinti beruházás tekintetében a területi környezetvédelmi hatóság a környezeti hatástanulmány tartalmi követelményeiről, ha a beruházás a Khvr. 1. számú melléklete körébe tartozik, vagy ha a Khvr. 3. számú melléklet körébe tartozik, és a beruházás megvalósításából jelentős környezeti hatások származhatnak, vagy a környezeti hatástanulmány szükségességének hiányában arról, hogy milyen egyéb engedélyeket tart szükségesnek. Ez az ún. hatósági előkészítő egyeztetés nem hatósági eljárás. A rendelet kiegészült egy új rendelkezéssel amely a Vet. szerinti integrált építési és környezetvédelmi engedélyezési eljárásnak a kormányrendeleti szintű szabályait állapítja meg ahhoz igazodóan, hogy az engedélyezési eljárásnak a környezetvédelmi engedélyezési részére a Khvr. szabályai, míg az építési engedélyezés tekintetében a 382/2007. Kormányrendelet vonatkozó rendelkezései az irányadóak. A fentiek alapján tehát a környezetvédelmi hatóság az egyeztetés során írásbeli véleményt ad a Khvr. hatálya alá tartozó kérdésben.

Az építési beruházások kapcsán a Méptv. rendelkezéseit is érdemes megvizsgálni. A törvény céljai közt szerepel, hogy az építési szabályok a fenntartható fejlődés környezet- és klímavédelmi szempontjainak érvényesíthetőségét és a magyar építésgazdaság fejlődését szolgálják a magyar építési anyagok felhasználásával. Az alapelvek közt is megtaláljuk, hogy az épített környezet védelme és alakítása során érvényesíteni kell a természeti rendszerek megőrzésének elvét. (Méptv. 7. §)

Ezen elv lényege, hogy a településtervezés, az építészeti örökség méltó hasznosítása és az új építmények elhelyezése során tiszteletben kell tartani a természeti környezetet és annak elért védettségi szintjét. A tervezés során kiemelt figyelmet kell fordítani a tájkarakter megőrzésére, valamint a zöldinfrastruktúra-elemek minőségének és összekapcsoltságának javítására. A jogszabályokban és a hatósági eljárások során a környezetvédelmi, természetvédelmi, területfejlesztési és területrendezési előírások betartásával kell az építésügyi előírásokat meghatározni.

Ha a környezetvédelmi, természetvédelmi, területfejlesztési vagy a területrendezési szabályozás az azonos szintű jogszabályban megállapított építésügyi követelménynél

szigorúbb vagy ezzel ellentétes előírást tartalmaz, a környezetvédelmi, természetvédelmi, területfejlesztési vagy a területrendezési követelményt kell figyelembe venni az építési tevékenység folytatása során. (Méptv. 7. § (5) bekezdés)

A Méptv. másik fontos alapelve az emberi életminőség és az egyetemes tervezés elve. (Méptv. 11. §)

Építmény, tájépítészeti alkotások megvalósítása során figyelemmel kell lenni arra, hogy az építmény használójának és a környezeti hatásterület lakosságának egészségét ne veszélyeztesse, és amely követelményeket az építmény teljes élettartama alatt fenn kell tartani. Biztosítani kell azt is, hogy a kivitelezésnél használt megoldások, technikák és anyagok később is azonosíthatók legyenek, így lehetővé téve az építményt, tájépítészeti alkotást később használók egészségének és az anyagi javaknak a védelmét.

A kereskedelmi létesítmények engedélyezése során vizsgálandó szempont, hogy nem okoz-e olyan hátrányos következményeket, figyelemmel településre és vonzáskörzetére gyakorolt környezeti, közlekedési és településrendezési hatásaira, amelyek aránytalanul meghaladják a kereskedelmi építmény létesítésétől várható előnyöket. (Méptv. 169. § (3) bek.)

A településrendezési és építési követelmények alapszabályzatáról szóló 280/2024. (IX. 30.) Korm. rendelet (TÉKA) a magyar építészetéről szóló törvénnyel egy csomagban került bevezetésre hazánkban, és 2025. elején lépett hatályba.

A településrendezési alapelvek és építési alapkövetelmények sorában a környezetvédelmi szempontok egyértelmű prioritást élveznek. A környezettudatosság és fenntarthatóság érvényesítéséről, valamint az építésgazdasági és a körforgásos gazdasági szempontok figyelembevételéről gondoskodni kell a telek alakítása, valamint az építmény, tájépítészeti alkotás tervezése, elhelyezése, építése, átalakítása, bővítése, felújítása, helyreállítása, korszerűsítése, elmozdítása vagy lebontása, továbbá az építmény, tájépítészeti alkotás rendeltetésének megváltoztatása, rendeltetési egységek számának megváltoztatása során. (TÉKA 2. § e) pont)

Az önkormányzatnak a településtervében gondoskodnia kell a település közigazgatási területén a környezet állapotának és a polgárok egészségének megőrzése, javítása, valamint a klímavédelem és -alkalmazkodás érdekében a megfelelő mennyiségű és minőségű, változatos és összefüggő zöldinfrastruktúra-hálózat kialakításáról, fejlesztéséről, fenntartásáról, valamint megőrzéséről. (TÉKA 12. § (1) bek.)

A Méptv. természeti rendszerek megőrzésének elvével összhangban jogszabályi követelmény a természeti erőforrások fenntartható használata. (TÉKA 79. §) Az építmény és részeinek

tervezése, megvalósítása és bontása során figyelembe kell venni a fenntarthatósági szempontokat, különösen

- a) az egészséges, káros anyagoktól mentes belső környezet, a használók kellemes közérzetét biztosító belső kialakítást,
- b) a racionális energiafelhasználást, az energia visszanyerését és a megújuló forrásokból származó energia alkalmazását, az épületgépészeti berendezések energiahatékony üzemeltetését,
- c) a takarékos vízfelhasználást, a csapadék, a talajvíz, és a szürkevíz hasznosításának lehetőségét vagy a vízfelhasználás hatékony csökkentésére kialakított megfelelő szerelvények alkalmazását,
- d) a fenntartható építőanyag-felhasználást, amely előnyben részesíti a helyi, természetes vagy helyben gyártott építőanyagok betervezését, a bontott építőanyagok szakszerű újrafelhasználását,
- e) a környezetszennyezés csökkentését, különös tekintettel a fény- és zajszennyezés mérséklésére, a káros anyagok kibocsátásának és a természetes vizek szennyezésének csökkentésére vagy megszüntetésére,
- f) az ökológiai értékek védelmét, amely magában foglalja a biodiverzitás, az ökoszisztéma-szolgáltatás, a védett természeti területek és értékek megővését, az épített környezet és a befoglaló táj, az élővilág harmóniájának megteremtését, valamint
- g) az életciklus vizsgálatát.

A Méptv. és a TÉKA 2024. októberében, illetve 2025. január 1-jén hatályba lépett rendelkezései a Charta 37. cikkével összhangban biztosítják a magas szintű környezetvédelmet és a fenntarthatósági követelmények érvényesülését az építési tevékenység teljes folyamata során. A szabályozás a környezetvédelmi, természetvédelmi követelményeknek elsőbbséget is biztosít az azonos szintű építési követelményekkel szemben, ha azok között ellentmondás van, illetve a környezetvédelmi rendelkezés szigorúbb.

A Vet.-tel összhangban módosult a Kvt. előírása, amely szerint a környezethasználat a megfelelő környezetvédelmi engedély véglegessé válását követően kezdődhet meg, illetve folytatható. A Kvt. 66. § új (1b) bekezdése alapján a Vet. 115. § (1) bekezdés b) pontja szerinti eljárásban (integrált építési és környezetvédelmi engedélyezés) a környezetvédelmi engedély az integrált építési és környezetvédelmi engedély részeként kerül kiadásra.

Emellett fontos megjegyezni, hogy a Khvr. 1. § (12) bekezdése szerint a KHV (környezeti hatásvizsgálat) és az EKHE (egységes környezethasználati engedélyezés) eljárások során a megújuló energiát hasznosító erőművet és a hozzá kapcsolódóan létesített villamosenergia-tárolót, valamint az ilyen erőmű és villamosenergia-tároló közcélú hálózathoz történő csatlakoztatásához szükséges átviteli és elosztó hálózati fejlesztést úgy kell tekinteni, hogy az kiemelt fontosságú közérdeket, valamint közegészséget és közbiztonságot szolgál.

Ez a kitétel pedig lehetővé teszi a Natura 2000 területek esetében az olyan terv megvalósítását vagy beruházás engedélyezését is, amely az ott megtalálható élővilágra vonatkozó adatok alapján jelentős hatással lehet kiemelt közösségi jelentőségű fajra vagy kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusra. (275/2004. Kormányrendelet, 10/A. §(1) bekezdés)

A villamosenergia keretszabályozásának rendelkezései megjelenítik a környezetvédelmi érdekeket és utalnak a hatályos környezetvédelmi szabályok elsőbbségére, miközben a környezetvédelmi és természetvédelmi szabályok módosítása pedig elsőbbséget ad a hálózatfejlesztési és energiatermelési céloknak.

4.3. Energiahatékonyság

Az energiahatékonyságról szóló törvény (Eht.) rögzíti az “első az energiahatékonyság” elvet. Az elv az energiapolitikai tervezés, valamint a szakpolitikai és beruházási döntéshozatal során a költséghatékony, technikailag, gazdaságilag és környezetvédelmi szempontból megfelelő energiahatékonysági intézkedéseknek a lehető legnagyobb mértékű figyelembevételét jelenti.

Az Eht. a Kormány feladatává teszi, hogy gondoskodjon a fenntartható fejlődéssel és az energiatudatossággal kapcsolatos ismeretek oktatásáról, illetve a médián keresztüli terjesztéséről.

A Méptv. az energiahatékonyság követelményének teljesülésére is kiemelt figyelmet fordít. Új épületet és környezetét úgy kell tervezni és az építőipari kivitelezési tevékenységet úgy kell folytatni, hogy az épület képes legyen az energiatermelésre és hőtárolásra, valamint - környezetével együtt - az épületet érő szélsőséges környezeti hatások mérséklésére. (Méptv. 11. § (4) bek.)

Az épületek energiahatékonysága kapcsán a 9/2023. (V.25.) ÉKMr. előírja, hogy új épület építése esetén a tervezési programban és az építészeti-műszaki dokumentációban, meglévő épület jelentős felújítása esetén dokumentáltan vizsgálni és rögzíteni kell műszaki, környezetvédelmi és gazdasági szempontból az alternatív rendszerek alkalmazásának lehetőségét a jogszabály mellékletében foglaltak vagy az azzal egyenértékű módszer szerint.

A 176/2008. (VI. 30.) Korm. rendeletben vagy a 176/2017. (VII. 4.) Korm. rendeletben nem jelennek meg a környezetvédelmi és a fenntarthatósági követelmények nevesítve.

A Méptv. és a TÉKA rendelkezései között megjelenik az egészségvédelem fontossága. Az energiahatékonyságról szóló törvény és annak végrehajtását biztosító jogszabályok nem utalnak sem az egészségvédelemre, sem a Chartában nevesített eljárási jogokra.

4.4. Geotermia

A geotermikus energia hasznosításának szabályait elsősorban a bányatörvény (1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról) tartalmazza. A bányatörvény hatálya alá tartozó tevékenységeket az emberi élet, az egészség, a környezet, a termőföld és a tulajdon védelmének, valamint az ásvány- és geotermikus energiavagyon gazdálkodási követelmények érvényesülésének biztosításával szabad végezni.

A geotermikus energia kutatása kapcsán jelenik meg specifikusan a környezetvédelem. A kutatást a bányafelügyelet engedélye alapján lehet végezni. A bányavállalkozó a kutatási területet vagy annak egy részét a geotermikus védőidom kijelölési kérelem benyújtásáig visszaadhatja. A bányafelügyelet azonban a terület-visszaadást akkor fogadja el, ha a visszaadásra bejelentett területen a bányakárokat megtérítették, továbbá a tájrendezési, környezetvédelmi, földvédelmi és talajvédelmi kötelezettségeket teljesítették.

A megújulóenergiaforrások kihasználásának elősegítéséhez részben kapcsolódik a 627/2022. (XII. 30.) Korm. rendelet. Ennek előírása szerint a veszélyhelyzet ideje alatt az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 10/A. § (1) és (2) bekezdését azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy kiemelt fontosságú közérdeknek minősül az ország energiaellátásának biztosítása az olyan terv vagy beruházás esetén, amely a mélyműveléses bányászattal kitermelhető ásványvagyon vagy más energiahordozó, továbbá geotermikus energia kutatására vagy kitermelésére vonatkozik.

Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy ez a lehetőség nem csak a geotermikus energia számára adott, hanem bármely más mélyműveléssel járó bányászati érdek engedélyezhetővé vált természetvédelmi szempontból akkor is, ha annak jelentős hatása lesz az adott, ott megtalálható élővilágra vonatkozó adatok alapján jelentős hatással lehet kiemelt közösségi jelentőségű fajra vagy kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusra.

4.5. Hidrogén és egyéb gázok

A hidrogén mint energiaforrás kihasználására vonatkozó keretszabályokat a Get. tartalmazza, melynek hatálya kiterjed a hidrogént előállító, a hidrogént felhasználó és a hidrogént tároló berendezések engedélyezésére, illetve a hidrogént szállító vezetésekre.

A Get. hatálya alá tartozó tevékenységeket az emberi élet, az egészség, a környezet és a tulajdon védelmének, a felhasználók és az engedélyesek érdekeinek védelme, valamint az ellátásbiztonság érvényesülésének biztosításával szabad végezni.

2025. január 1-jével került be a Get-be az alacsony szén-dioxid-kibocsátású hidrogén fogalma. Ez olyan hidrogént jelent, amelynek energiatartalma nem megújuló forrásokból származik, és amely eléri a 70%-os üvegházhatásúgáz-kibocsátás-csökkentési küszöbértéket.

A törvény értelmező rendelkezései között megtalálható a földgáz minőségű, biomasszából és egyéb nem bányászati forrásból származó gázok fogalma is. Ezek olyan mesterségesen előállított gázkeverékek, amelyek a jogszabályban meghatározott feltételek mellett, környezetvédelmi és műszaki-biztonsági szempontból megfelelő módon az együttműködő földgázrendszerbe juttathatók (szállíthatók, eloszthatók és tárolhatók), a földgázzal keverhetők, és ez a keverék a földgázrendszerbe juttatáskor megfelel a földgáz minőségére vonatkozó a földgázellátásról szóló törvény rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló kormányrendeletben meghatározott minőségi követelményeknek.

A földgázszállítás gyakorlásába beletartozik a szállítóvezeték gazdaságos, biztonságos, megbízható és hatékony módon történő üzemeltetése, karbantartása és fejlesztése, az ellátásbiztonság és a környezetvédelem szempontjaira is tekintettel.

A hidrogén környezetvédelmi és műszaki-biztonsági szempontból megfelelő módon, kizárólag földgázzal keverve juttatható az együttműködő földgázrendszerbe, valamint kizárólag földgázzal keverve szállítható, osztható el és tárolható.

A Get. a hatálya alá tartozó tevékenységek engedélykötelesek. A hatóság a működési engedély kiadását megtagadja, ha a kérelemben szereplő tevékenység folyamatos, hosszú távú ellátásához a kérelmező nem rendelkezik a jogszabályban meghatározott pénzügyi, gazdasági, műszaki, környezetvédelmi, informatikai, távközlési feltételekkel és eszközökkel, valamint szakszeméllyel, és a földgázipari tevékenység megfelelő végzéséhez szükséges feltételekkel.

A hatóság továbbá az engedélyt módosíthatja vagy visszavonhatja, ha az engedélyes az ellátás-, az élet-, az egészség-, az üzem- és a vagyonbiztonságot vagy a környezetet

veszélyeztető módon üzemelteti a szállító- és az elosztóvezeték, valamint a tárolót, továbbá ha a jogszabályban meghatározott kötelezettségeinek és az engedélyben foglaltaknak nem képes eleget tenni.

A REPowerEU magyar fejezet elfogadása kapcsán a környezetvédelmi civil szervezetek a hidrogén beruházások kapcsán kiemelték, hogy nem elfogadható gyakorlat a szürke hidrogén (azaz a fosszilis tüzelőanyagokból előállított hidrogéngáz) termelése, mert csak megújuló energia alapú hidrogént és kizárólag a nehezen dekarbonizálható szektoroknál kellene előállítani és használni, a teljes életciklusra vetített fenntarthatósági kritériumok mellett.

4.6. Zöld készségek

A hazai REPowerEU fejezet ezen intézkedésének célja a célzott készségek elsajátítását biztosító mikrotanúsítványt adó képzések kidolgozása és indítása, hogy ezzel elősegítse a zöld átállás gördülékeny és hatékony megvalósulását. Ennek érdekében szükségesnek tartja a dokumentum kidolgozni a hazai mikrotanúsítványt nyújtó képzésekre is vonatkozó nemzeti szintű stratégiát és a bevezetést és végrehajtást elősegítő szabályozást.

A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény és a felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény megteremtette a mikrotanúsítványok megszerzéséhez szükséges jogi kereteket.

5. Ha a felsorolt jogszabályok/politikák nem egyeztethetők össze a Charta 37. cikkében foglalt elvvel, fejtse ki véleményét arról, hogy hogyan lehetne orvosolni ezt a hiányosságot (pl. jogalkotási, közigazgatási, peres vagy egyéb intézkedésekkel).

Amint az a fenti fejezetből látható volt, a REPowerEU fejezet és az annak végrehajtására hozott intézkedések, energetikai jogszabályok megjelenítik a környezetvédelmi és természetvédelmi szempontok fontosságát. Ugyanakkor azt is érezhetjük, hogy a környezetvédelmi és természetvédelmi előírások alkalmazása alóli kivételek bővítése a környezetvédelmi jogi keret gyengüléséhez vezetnek. Ennek megfelelően tehát pl. egy megújuló villamosenergia beruházás természetvédelmi engedélyeztetése során a hatóságok automatikusan kiemelt közérdeknek tekintik annak megvalósítását, s ezt jogorvoslati úton nem lehet vitatni. Ugyanez

megjelenik a geotermikus energia (és a REPowerEU-hoz nem kapcsolódó mélyműveléses bányászattal járó beruházások) kapcsán is.

A jogalkotás szintjén jelentkező problémák orvoslására kevés eszköz áll rendelkezésre. Az egyik lehetőség az, hogy az egyes engedélyeztetési eljárásokban a kérdéses jogszabályok értelmezése kapcsán az érintett nyilvánosság tagjai érdemben érvényesítsék a Charta 37. cikkét, illetve az Alaptörvényben rögzített egészséges környezethez való jogot, s ez ugyanígy igaz a Charta egészségvédelemre, a megfelelő ügyintézéshez való jogra, a dokumentumokhoz való hozzáférés jogára és a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogra is. Ennek révén nyílhat mód arra, hogy a hatósági és bírósági jogalkalmazás, a joggyakorlat teremtsen meg az egyensúlyt a környezetvédelem érdekei, az energiaátmenet és az energiaszuverenitás érdekei között.

Másik lehetséges eszköz az alkotmányjogi panasz előterjesztése az Alkotmánybírósághoz. Alkotmányjogi panasz alapján az Alkotmánybíróság felülvizsgálhatja az egyedi ügyekben alkalmazott jogszabályok, illetve az egyedi ügyben hozott bírósági döntések Alaptörvénnyel való összeegyeztethetőségét.

A nemzeti jogszabályok szerint a terveket vagy programokat különböző, jogi erejű vagy jogszabályi erővel nem bíró intézkedésekkel lehet elfogadni. Ezen intézkedések jogszerűségét az Alkotmánybírósághoz benyújtott alkotmányjogi panasz útján lehet megtámadni. Ha az aktus ellentétes az Alaptörvénnyel, és ez sérti egy természetes vagy jogi személy alapvető jogát, például az Alaptörvényben rögzített, egészséges környezethez való jogot, az Alkotmánybíróság jogosult megsemmisíteni a megtámadott rendelkezést.

Alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz fordulhat az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán

- az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és
- jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Alkotmánybíróság eljárása kivételesen akkor is kezdeményezhető, ha az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be a jogsérelem, és nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás, vagy a jogorvoslati lehetőségeit az indítványozó már kimerítette.

6. Kérjük, adjon példákat arra vonatkozóan, hogy a kiválasztott nemzeti éghajlat- és energiapolitikák és jogszabályok hogyan tartják tiszteletben (vagy nem tartják tiszteletben) a Chartában foglalt egyéb anyagi és eljárási jogokat (35. cikk az egészségvédelem , 41. cikk a megfelelő ügyintézéshez való jog , 42. cikk a dokumentumokhoz való hozzáférés joga , és a 47.cikk a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog).

A Chartában lefektetett egészségvédelem több éghajlat- és energiapolitikai tárgyú jogszabályban és magában a magyar REPowerEU fejezetben is megjelenik, miként azt a 4. pontban bemutattuk.

A Charta hivatkozott eljárásjogi rendelkezései nevesítve szinte egyik jogszabályban sem jelennek meg figyelemmel arra, hogy azok az Alaptörvényben, az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvényben, valamint az eljárásjogi kódexekben (Ákr., Kp.) ezek részletesen szabályozottak.

Erre tekintettel az alábbiakban olyan éghajlat- és energiapolitikai tárgykörbe sorolható jogszabályi rendelkezések köréből - amelyek a REPowerEU intézkedéseinek végrehajtásában relevánsak - hozunk néhány példát, amelyek kapcsán felmerül, hogy azok a Charta eljárásjogi rendelkezéseivel nem állnak összhangban.

A Méptv. tartalmazza a kiemelt jelentőségű ügyekben (nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházások) alkalmazandó különös hatósági eljárási szabályokat. Az energetikai célú beruházásokat a Kormány igen nagy számban kiemelt jelentőségűvé nyilvánítja rendeletében.

Ezen engedélyezési eljárások esetében a hatóság a döntéseit főszabály szerint hirdetményi úton közli. E kötelezettség nem csak az ügyet lezáró, érdemi döntésre vonatkozik, hanem az eljárás megindításáról szóló, vagy egyéb közbenső eljárási döntésekre is, mint például a szünetelés. A határidők számítása szempontjából is a hirdetményi közlést kell alapul venni még abban az esetben is, ha az ügyfélnek közvetlenül is kézbesíti a hatóság a döntését. A hatékony jogorvoslat hozzáférhetősége válik ezáltal nehezebbé a jogérvényesítő civilek, magánszemélyek számára. (Méptv. 196. §)

Továbbá a kiemelt jelentőségű ügyben a kiemelt jelentőségű ügyé nyilvánításról szóló kormányrendelet vagy az ügyfajtára vonatkozó különös hatósági eljárási szabályokat megállapító jogszabály az e törvényben foglalt határidőknél rövidebbet is megállapíthat. (Méptv. 198. §)

Az eljárási jogokkal kapcsolatos szabályozási tartalom a Méptv-ben, mely a kiemelt jelentőségű ügyekre vonatkozó speciális eljárási szabályokat tartalmazza, felveti tehát a Charta szabályai megsértésének lehetőségét.

Az energiapolitika és éghajlatvédelem releváns jogszabályai közül a fenti Méptv. rendelkezésén túl a Kvt. egyik módosítását (91/C. § (3) bek.) emelnénk ki a negatív példák keretében. A Charta megfelelő ügyintézéshez való jogról szóló 41. cikke (1) és (2) bekezdései megsértésének lehetőségét veti fel az a rendelkezés, amely lehetővé teszi, hogy a nyilvánosság tájékoztatásának, továbbá véleményének megismerése érdekében kötelezően megtartandó közmeghallgatást az érintettek személyes megjelenése nélkül, online felületen is meg lehet tartani. Ez a rendelkezés a járványügyi veszélyhelyzetre tekintettel került bele a törvénybe, de 2024. január 1-jétől veszélyhelyzettől függetlenül, általánosan érvényes rendelkezés.

7. Nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely a fenti pontok szempontjából hivatkozik a Chartában foglalt jogokra.

A Chartára történő hivatkozás elenyésző számban jelenik meg a hazai bírói gyakorlatban. Az alábbiakban idézünk egy nem energetikai célú beruházás engedélyének felülvizsgálata kapcsán hozott ítéletből, mely a tisztességes eljárás, a megfelelő ügyintézéshez való jog tartalmát illetően idézi a Chartát. (Pécsi Törvényszék 102.K.701.308/2023/4. - közlekedéshatósági döntés bírósági felülvizsgálata iránti perben)

[100] Az ügyféli jogosítványok kapcsán a bíróság utal a 3311/2018. (X.16.) AB határozat [33] bekezdésében foglaltakra, amely szerint az eljárás megindulásáról való értesítés garanciális jelentőségű az ügyféli részvételi jogok gyakorlása szempontjából, mivel az eljárás megindulásáról való értesülés minden ügyféli eljárási jognak alapvető feltétele [lásd ehhez: Európa Tanács Miniszteri Bizottsága jó közigazgatásról szóló R. (2007) 7. számú ajánlása és függeléke, 8. cikk és - nagyszámú ügyfélre vonatkozóan - a 15. cikk; az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága R. (87) 16. számú ajánlása a nagyszámú ügyfelet érintő hatósági eljárásokról; Európai Unió Alapjogi Chartája 41. cikk a megfelelő ügyintézéshez való jogról, 2. a) pontja]. (...) Amennyiben az ügyfél nem értesül az eljárás megindításáról, az elsőfokú

eljárásban biztosított számos ügyféli jogával nem tud élni, így például az iratmegismerési, nyilatkozattételi, indítványtételi jogával. A bizonyítékok megismeréséhez való jog szintén a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog szerves részét képezi, mert az ügyfél a bizonyítékok megismerését követően tudja kialakítani a hivatalból indított, felelősséget megállapító hatósági eljárásokban a védekezését. A nyilatkozattételhez és a védekezéshez való jog érvényesülése feltételezi, hogy az ügyfél megismerhesse a hatóság bizonyítási eljárását, az annak keretében beszerzett bizonyítékokat, amelyekre a hatóság az ügyfelet érintő döntéseit alapozza.

A hálózatfejlesztési, a könnyített térségekben megvalósítandó beruházások engedélyezése vagy a megújulóenergiaforrások kiaknázását gyorsító intézkedések kapcsán nincs egyelőre iránymutató bírói gyakorlat, amely a Chartában foglalt jogokra hivatkozna. A magyar REPowerEU intézkedések végrehajtása vonatkozásában a Charta említett cikkeire történő kifejezett hivatkozás nem lelhető fel.

8. A fenti megállapítások alapján következtetések és ajánlások a Charta nemzeti szintű jogi és politikai alkalmazásával kapcsolatos további lépésekre vonatkozóan az energia és az éghajlatváltozás területén.

A REPowerEU fejezet és az annak végrehajtására hozott intézkedések, energetikai jogszabályok szövegszerűen megjelenítik a környezetvédelmi és természetvédelmi szempontok fontosságát, sok esetben a környezetvédelmi jog alkalmazásának elsőbbségét is kiemelve. A környezetvédelmi és természetvédelmi előírások alkalmazása alóli kivételek bővítése azonban a környezetvédelmi jogi keret gyengülését eredményezi az energetikai célkitűzések érvényesítése során. A jogalkotás szintjén jelentkező problémák orvoslására kevés eszköz áll rendelkezésre.

Az 5. pontban említettekkel összhangban fontos az érintett nyilvánosság részvétele az egyes engedélyezési eljárásokban, és hogy ezek során hivatkozzanak a Charta rendelkezéseire is, az Alaptörvényben rögzített egészséges környezethez való jogra történő hivatkozás mellett. Így a hatósági és bírósági jogalkalmazás, joggyakorlat számára is adott a lehetőség, hogy egyensúlyt teremtsen a környezetvédelem érdekei, az energiaátmenet és az energiaszuverenitás érdekei között. A REPowerEU végrehajtása keretében kidolgozásra kerülő tervek és programok stratégiai környezeti vizsgálatának - s abban a nyilvánosság érdemi részvételének, a társadalmi egyeztetésnek - sem szabad elmaradnia. A hatékony

részvételhez pedig elengedhetetlen a nyilvánosság részvételre képesítése, a Chartában foglalt jogok alaposabb megismertetése.

Másik lehetséges eszköz az alkotmányjogi panasz előterjesztése az Alkotmánybírósághoz. Alkotmányjogi panasz alapján az Alkotmánybíróság felülvizsgálhatja az egyedi ügyekben alkalmazott jogszabályok, illetve az egyedi ügyben hozott bírósági döntések Alaptörvénnyel való összeegyeztethetőségét.

Nem kizárólag a REPowerEU végrehajtásához, hanem a környezetvédelemmel összeegyeztethető energiaátmenet célkitűzés megvalósítása érdekében lenne szükség továbbá:

- a lakosság energiatudatosságát segítő szemléletformáló kampányokra arról, hogy miként lehet és miért érdemes minél több energiát megtakarítani, illetve kevésbé környezetszennyező fűtési és hűtési módszereket alkalmazni;
- a rezsicsökkentés jelenlegi formájának eltörlése. A rezsicsökkentésre fordított összeg azon energiahordozók felhasználását támogatja, melyet elvben az éghajlatvédelmi célok miatt vissza kellene szorítani. Nem lehet érdemi előrehaladást elérni a REPowerEU-ról szóló rendeletben megfogalmazott célok felé úgy, hogy a visszaszorítandó energiahordozók olyan nagyságrendű támogatásban részesülnek, mint a Magyarországnak előírányzott REPowerEU-támogatás összege.

Nagy szükség lenne továbbá az energiafelhasználás érdemi csökkentése, illetve az energiahatékonyság javítása érdekében konkrét és hatékony intézkedésekre. Az energiaigény fenntartása, növelése és pusztán némi szerkezetátalakítás nem fogja megoldani a strukturális gondokat és ezért az erre elköltött súlyos milliárdok ablakon kidobott pénzt jelentenek. A célkitűzések és a tervezett intézkedések nincsenek összhangban az országspecifikus ajánlásokkal sem, amely leginkább az energiahatékonyságot hiányolja a lakossági és az ipari szektorban. Emellett az országspecifikus ajánlások közül a hazai REPowerEU a fenntartható víz- és hulladékgazdálkodás, valamint a gazdaság körforgása tekintetében még utalásszerűen sem tartalmaz intézkedést, beruházási feltételt, melyekre szintén szükség lenne.

Contact information:

organization: *Justice & Environment*
e-mail: info@justiceandenvironment.org
URL: www.justiceandenvironment.org

**Co-funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Az Európai Unió finanszírozásával. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vonható felelősségre miattuk.